

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Komparace bezpečnostní politiky G. W. Bushe a B. Obamy v boji
proti terorismu**

Bakalářská práce

Autorka: Olga Jedličková
Studijní program: B6701 – Politologie
Studijní obor: Politologie
Forma studia: kombinovaná forma

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lukáš Tichý, Ph.D.

Hradec Králové, 2017

Zadání bakalářské práce

Autor:	Olga Jedličková
Studium:	F13283
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Komparace bezpečnostní politiky G. W. Bushe a B. Obamy v boji proti terorismu
Název bakalářské práce AJ:	A Comparison of G. W. Bush's and B. Obama's security politics towards War on Terrorism

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Po teroristických útocích z 11. září 2001 došlo k řadě výrazných změn v zahraniční a bezpečnostní politice USA. Na tyto teroristické útoky reagoval prezident George W. Bush zcela novou bezpečnostní strategií zaměřenou na boj proti terorismu. V současné době sílí nebezpečí v podobě radikalismu Islámského státu, na kterou se snaží reagovat současný prezident Barack Obama. Cílem bakalářské práce je srovnání bezpečnostní politiky prezidenta George W. Bushe v letech 2001-2003 vůči teroristické organizaci Al-Káida a Baracka Obamy v letech 2014-2016 vůči Islámskému státu na pozadí bezpečnostní kultury. Konkrétně se práce zaměří na srovnání použitých prostředků, postupů a opatření bezpečnostní politiky obou prezidentů USA v boji proti těmto teroristickým organizacím. Práce se bude opírat o teorii neorealismu při vymezení konceptu bezpečnostní kultury, operacionalizované na základě jejich vnitřních a vnějších kritérií. V případě metodologie bude využita metoda případové studie a komparativní metoda k porovnání bezpečnostní politiky G. W. Bushe a B. Obamy z hlediska použitých prostředků, opatření a postupů v boji proti teoretickým organizacím Al-Káida a Islámský stát.

Baines, Paul R. a O'Shaughnessy, Nicholas J. 2014. "Al-Qaeda messaging evolution and positioning 1998-2008: Propaganda analysis revisited." *Public Relations Inquiry* 3, č. 2:163-191. Eichler, Jan. 2010. "Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001-2008." *Mezinárodní vztahy* 45, č. 2. Eichler, Jan. 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. Holbrook, Donald. 2015. "Al-Qaeda and the Rise of ISIS." *Survival: Global Politics and Strategy* 57, 2: 93-104. Souleimanov, Emil. 2006. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolix Bohemia. Ulfkotte, Udo. 2003. *Hrozba terorismu: islamisté a jejich tajná síť*. Praha: Ikar. Euromedia Group. Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. New York: McGraw Hill.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Lukáš Tichý, PhD.
Oponent:	Mgr. Martin Schmiedl
Datum zadání závěrečné práce:	17.9.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28.6.2017

.....

Olga Jedličková

Poděkování

Ráda bych tímto velice poděkovala vedoucímu mé práce Mgr. et Mgr. Lukáši Tichému, Ph.D. za rady, připomínky a ochotu při vypracovávání této práce.

Anotace

Jedličková, Olga. 2017. *Komparace bezpečnostní politiky G. W. Bushe a B. Obamy v boji proti terorismu*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra Politologie. Bakalářská práce.

Po teroristických útocích z 11. září 2001 došlo k řadě výrazných změn v zahraniční a bezpečnostní politice USA. Na tyto teroristické útoky reagoval prezident George W. Bush zcela novou bezpečnostní strategií zaměřenou na boj proti terorismu. V současné době je zde nebezpečí v podobě radikalismu Islámského státu, na kterou se snažil reagovat rezident Barack Obama.

Cílem bakalářské práce je srovnání bezpečnostní politiky prezidenta George W. Bushe v letech 2001-2003 vůči teroristické organizaci al-Káida a Baracka Obamy v letech 2014-2017 vůči Islámskému státu na pozadí bezpečnostní kultury. Konkrétně se práce zaměří na srovnání použitých prostředků, postupů a opatření bezpečnostní politiky obou prezidentů USA v boji proti těmto teroristickým organizacím. Práce se bude opírat o teorii bezpečnosti při vymezení konceptu bezpečnostní kultury, operacionalizované na základě jejich vnitřních a vnějších kritérií. V případě metodologie bude využita metoda případové studie a komparativní metoda k porovnání bezpečnostní politiky G. W. Bushe a B. Obamy z hlediska použitých prostředků, opatření a postupů v boji proti teoretickým organizacím al-Káida a Islámský stát.

Klíčová slova: bezpečnostní kultura, bezpečnostní strategie, terorismus, USA

Annotation

Jedličková, Olga. 2017. *A Comparison of G. W. Bush's and B. Obama's security politics towards War on Terrorism*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Philosophical Faculty, Department of Politics. Bachelor Degree Thesis.

After the terrorist attacks of September 11, 2001 saw a number of significant changes in foreign and security policy of the United States. These terrorist attacks responded to President George W. Bush completely new security strategy to combat terrorism. At present, there is danger of radicalization of the Islamic State, which seeks to reskond President Barack Obama.

The aim of the thesis is to compare the security policies of President George W. Bushe in 2001-2003 against the terrorist organization Al-Qaeda and Barack Obama in 2014-2017 against the Islamic State background of the security culture. Specifically, the work will focus on the comparison of the means used, procedures and measures of security policy both presidents the US in the fight against these terrorist organizations. The work will be based on the Theory of security in defining the concept of security culture, operationalized on the basis of their internal and external criteria. In the case of the methodology used method of case studies and comparative method to compare the security policy G. W. Bush and Barack Obama in terms of the means used, measures and procedures to combat a theoretical organization Al-Qaeda and the Islamic State.

Key words: security policy, security culture, security strategy, terrorism, USA

Obsah

ÚVOD.....	8
1 TEORIE BEZPEČNOSTI.....	13
1.1 Bezpečnost	13
1.2 Bezpečnostní kultura.....	14
1.3 Strategická kultura	17
1.4 Terorismus jako bezpečnostní hrozba.....	20
1.4.1 Al – Káida	22
1.4.2 Islámský stát	25
2 ADMINISTRATIVA GEORGE W. BUSHE	28
2.1 Události 11. září a jeho důsledky.....	29
2.2 První změny bezpečnostní politiky administrativy G. W. Bushe	31
2.3 Bushova doktrína	33
2.4 Demokratizace Blízkého východu	35
3 ADMINISTRATIVA BARACKA OBAMY	40
3.1 První kroky Obamovy administrativy.....	40
3.2 Boj proti terorismu v pojetí Obamovy administrativy.....	43
3.2.1 Boj s IS a Operace Inherent resolve	45
3.3 Arabské jaro	46
3.4 Veřejná diplomacie, snaha o vymanění z vojenské intervence	48
4 KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY G. W. BUSHE A B. OBAMY	50
ZÁVĚR	55
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	56
Prameny.....	56
Internetové zdroje	56
Literatura	62

ÚVOD

Bezpečnostní kultura a bezpečnostní strategie jsou nedílnou součástí bezpečnosti a zahraniční politiky Spojených států amerických. Již od konce studené války, kdy se Spojené státy americké staly globálně dominující supervelmocí, můžeme pozorovat, jak ostatní globální aktéři determinují tvorbu své vlastní politiky dle vlivu USA. Konec bipolarity mezi USA a Sovětským svazem znamenal rovněž uvolnění mezinárodních vztahů, z čehož organicky vyplynuly dříve zadržované konflikty a patologické jevy. Ty se mohly následně projevit jako nejrůznější bezpečnostní hrozby, mezi kterými drží post nejobávanějšího nebezpečí terorismus.

Terorismus se postupem času stal světovou, globální hrozbou a po 11. září 2001, které se stalo pomyslným mezníkem, si Spojené státy začaly uvědomovat, že k minimalizaci této hrozby je potřeba podstoupit mnoho kroků. K tomuto účelu pochopitelně přizvaly své spojence, kteří jsou klíčovými aktéry nejenom v nastolení bezpečí ve světě, ale také v boji proti aktuální hrozbě, kterou je terorismus.

Útok z 11. září 2001 vyvolal celospolečenskou diskuzi a rozpoutal sociální tlak, se kterým se republikánská administrativa musela urychleně a efektivně vyrovnat. Výsledná strategie byla shrnuta například v Strategiích národní bezpečnosti Spojených států amerických, zveřejněných v letech 2002 a 2006. Vznikla tzv. Bushova doktrína, jež ustoupila od původního zdrženlivého konceptu zahraniční politiky a naopak energicky nastoupila k boji proti terorismu za účelem nastolit pořádek a demokracii. Pro Bushovu administrativu je tedy typický příklon k unilateralismu a militarismu, v rámci kterého Bush vyhlásil „válku proti terorismu“. Tato koncepce se neseťkala vždy s úspěchem, explicitně řečeno vyvolala vlnu nesouhlasu po celém světě. Radikální Bushova doktrína tak začala zmírňovat své postupy.

Barack Obama, který skončil své funkční období na počátku roku 2017, zvolil problematiku protiteroristické a zahraniční politiky jako hlavní bod své předvolební kampaně. Tuto tematiku zvolil s ohledem na očekávání amerických voličů, kteří v něm viděli příslib míru a stavu bez neustálého válčení. Obamovi se

z počátku nedařilo udržet strategii, načrtnutou v předvolební kampani, protože válka v Afghánistánu ani Iráku se nedařila ukončit a k tomu se USA zapletly za jeho funkčního období do válek v Libyi a Sýrii. Jeho pojetí zahraniční a bezpečnostní politiky sice v mnohém na Bushe navazuje, jak uvidíme v závěru práce, ale zároveň se od něj v podstatných záležitostech odklání.

Oba prezidenti tedy museli učinit mnoho kroků při válce s terorismem. Jeden z nich „bojoval“ s al-Káidou a druhý s tzv. Islámským státem, který v současné době ztrácí na síle. Společně měli především to, že se snažili světu ukázat, že se jedná o válku proti extremismu a násilí, nikoli proti Arabům nebo muslimům.

Jedním z kroků, který USA v boji proti terorismu uplatňuje, je demokratizace států, kde doposud tranzice k demokratizace selhávala a demokratizační mechanismy, jako například svobodné volby a rovnoprávnost, nefungovaly tak, jak by měly. Spojené státy vychází z přesvědčení, že vyspělé demokratické státy nemají potřebu spolu válčit a situace ve světě je tak o mnoho stabilnější. Stabilita ve světě s sebou přináší mnoho pozitiv, jako například menší výdaje státu na obranu a větší prostor pro financování jiných sektorů. Pokud tedy dojde k postupnému vytlačování teroristických organizací až k úplnému zániku, pak kromě světového bezpečí bude dalším benefitem také úspora státního rozpočtu.

Hlavním cílem demokratizačních snah USA se staly státy Blízkého východu. Již delší dobu zde dochází k menším či větším násilným útokům. Cílem USA bylo eliminovat ozbrojené konflikty a nastolit zde mír a klidnější politické prostředí. Blízký východ a jeho státy se staly hlavním cílem, kde USA realizovaly své politické a strategické zájmy na pozadí arabsko-židovského konfliktu. Kroky, které americké administrativy podnikaly na pozadí těchto konfliktů, jsou velmi podobné s těmi, které musí podnikat nyní v aktivním boji s terorismem.

Jak již vyplynulo z předchozích odstavců, tato práce se bude zabývat komparací bezpečnostní politiky v boji proti terorismu prezidenta G. W. Bushe v letech 2001 až 2003, toto období je vybráno s ohledem na počátek bezprostředního ohrožení USA teroristickou organizací al-Káida (2001) a politiku, která na ni reagovala, a B. Obamy v letech 2014 až 2017, kdy B. Obama začíná přijímat zvýšená bezpečnostní opatření v souvislosti s hrozbou Islámského státu, které trvá až do konce jeho působení v postu prezidenta. Práce bude

postupně sledovat jednotlivé kroky obou prezidentů, činěné s cílem šířit demokracii a zabránit tak další možné hrozbě v podobě terorismu.

Cílem práce je tak analyzovat a komparovat přístup obou prezidentů k terorismu z pohledu bezpečnostní a strategické kultury.

Teoretické vymezení práce bude na základě teorie bezpečnosti, která definuje a charakterizuje jednotlivé pojmy, se kterými pracují různí čeští i zahraniční autoři, jako je bezpečnost, bezpečnostní kultura, bezpečnostní strategie a terorismus, na základě kterých bude vyhodnocováno chování obou prezidentů vůči teroristické hrozbě.

Metodami, které budou v práci použity, jsou analýza bezpečnostních strategických dokumentů obou prezidentů a dalších relevantních zdrojů. Uvedení případů, ze kterých bude patrné, k jaké strategii se prezidenti v souvislosti s hrozbou přiklonili, konkrétně na dvou operacích George Bushe a iniciativě Baracka Obamy na Blízkém Východě. Aplikace komparační metody obou administrativ, za účelem porovnání shodných a odlišných prvků, co se týče kritérií bezpečnostní a strategické kultury, kdy rovinnou srovnání tvoří nastolení podobných podmínek bezpečnostní hrozby, a to v podobě terorismu a ohrožení USA. A nakonec budou pomocí syntézy spojeny poznatky do koherentního celku.

Za účelem analýzy bezpečnostní politiky jednotlivých prezidentů byly využívány klíčové strategické dokumenty, jako jsou Národní bezpečnostní strategie USA z roku 2002 (NSS 2002) u George Bushe, u Baracka Obamy z roku 2015 (NSS 2015) a další. V současné době je k dispozici mnoho zdrojů, které se problematikou bezpečnostní politiky G. W. Bushe či Baracka Obamy zabývají, jsou to například Caroline Fehl a Johannes Thimm (Fehl, Thimm 2008), Oz Hassan (Hassan 2013), Robert Jervis (Jervis 2005), Sarah E. Kreps (Kreps 2008) a další. V českém prostředí se někteří autoři zajímají ryze o izraelský konflikt, jako například Marek Čejka. (Čejka 2013) Pohlíží na problematiku z izraelského úhlu pohledu. Aktuální zahraniční politikou spojených států se zabývají z řad českých autorů Kryštof Kozák (Kozák 2009), Jakub Lepš (Lepš 2009) či Pavel Barša (Barša 2003). Dále bylo pracováno s publikacemi Jana Eichlera (Eichler 2006, 2012, 2017) a dalšími odbornými články politologických periodik jako jsou např. *Review of International Studies, Foreign Affairs, International Studies Perspectives*, ale i články z internetových zdrojů různých zpravodajských serverů.

V práci jsou používány české varianty jmen izraelských, palestinských a iránských politiků, jako Ariel Šaron, Benjamin Netanjahu, Mahmúd Abbás nebo například Hasan Rouháni tak, jak jsou uváděny v odborné literatuře či relevantní žurnalistice. (Čejka 2006)

Tato bakalářská práce je rozčleněna na čtyři kapitoly, většina kapitol se dále dělí na podkapitoly. První kapitola je věnována nutnému vymezení základní terminologie a filozofického východiska této práce. V rámci této kapitoly budou postupně odborně vymezeny pojem terorismus, bezpečnost, bezpečnostní kultura a strategická kultura. S ohledem na filozofické vymezení těchto termínů jsou v krátkosti nastíněny také předchozí filozofické směry, které se touto problematikou zabíraly. V neposlední řadě se první kapitola věnovala krátkému popisu teroristických organizací al-Káida a Islámský stát. Tyto organizace byly vybrány s ohledem na riziko, které představovaly vůči komparovaným prezidentům.

Druhá kapitola je již věnována funkčním obdobím G. W. Bushe a jeho administrativy. Postupně budou rozebrány klíčové okamžiky, které měly vliv na změnu v administrativě G. W. Bushe. První podkapitola je zaměřena na 11. září, jakožto na významnou, a především tragickou událost, jež měla zásadní vliv na další směr v bezpečnostní politice a strategii tohoto prezidenta, a především na postoj vůči terorismu. Druhá podkapitola je již věnována samotným změnám, které byly zapříčiněny výše zmiňovaným teroristickým útokem. Třetí podkapitola se zabývá vymezením pojmu Bushova doktrína a jeho bližším popisem. V neposlední řadě byla poslední podkapitola zaměřena na politiku G. W. Bushe na Blízkém východě.

Třetí kapitola práce se zabývá administrativou Baracka Obamy. V první podkapitole jsou vymezeny první kroky nového prezidenta a jeho administrativy, jakožto reakce na předchozí administrativu. V druhé části je analyzován boj proti terorismu v pojetí Obamovy administrativy. Třetí podkapitola je věnována arabskému jaru, které mělo významné postavení v bezpečnostní politice Baracka Obamy a dalším krokům ve válce proti terorismu. Poslední podkapitola již vymezuje iniciativu Spojených států na Blízkém východě v období Baracka Obamy, jeho veřejnou diplomacii, vojenskou intervenci a přístup k Islámskému státu.

Poslední kapitola je již věnována samotné komparaci těchto dvou prezidentů v boji proti terorismu na základě informací a údajů získaných z

odborné literatury a relevantní žurnalistiky, které byly uvedeny v předchozích kapitolách. Postupně byly vymezeny bezpečnostní politiky G. W. Bushe a Baracka Obamy v jednotlivých funkčních obdobích a na závěr došlo k sumarizaci výsledků práce.

1 TEORIE BEZPEČNOSTI

První kapitola práce se věnuje základní terminologii, která je nutná v dalších částech práce. Předtím, než dojde k vymezení pojmu terorismus, bezpečnostní kultura a strategie a popisu dvou teroristických organizací, je nutné vysvětlit, co přesně obnáší pojem bezpečnost. Vymezení bezpečnosti je klíčové k adekvátnímu pochopení celé problematiky a chování politických aktérů.

1.1 Bezpečnost

Pojem bezpečnost je v oblasti mezinárodních vztahů často skloňovaným pojmem, ale je velice obtížné vymezit jej prostřednictvím jediné definice, což je zapříčiněno především tím, že doposud nebyla vytvořena žádná, která by byla jednotná. Rozdílné pohledy na tento pojem jsou výsledkem odlišných směrů a oborů, jako je například globální či enviromentální bezpečnost, ale také stále se vyvíjejícím a měnícím se prostředím mezinárodních vztahů. (Waisová 2005) V The Oxford English Dictionary je možné najít definici, která vymezuje bezpečnost jako „stav ochrany a nevystavení nebezpečí, neexistence nebezpečí a pocit bezpečí.“ (Gariup 2009: 33)

Při vymezování pojmu bezpečnost ovšem nesmíme zapomínat ani na subjektivní a objektivní bezpečnost. Objektivní bezpečnost představuje neexistenci jakékoli hrozby vůči základním hodnotám státu, a oproti tomu subjektivní bezpečnost je možné chápat jako nepřítomnost strachu, že by vůbec mohlo dojít k ohrožení těchto hodnot. (Eichler 2006)

Dále je možné bezpečnost vyjadřovat pod negativním či pozitivním úhlem pohledu. V negativním slova smyslu se tedy jedná o nepřítomnost hrozby, tedy opak pro stav jakéhosi ohrožení. V pozitivním slova smyslu představuje bezpečnost nejvyšší cíl a výsledek zabezpečení na politickém a vojenském poli. Bezpečnost je složena z několika faktorů, které jsou děleny na objektivní a subjektivní. K objektivním faktorům patří geografie, terén a dějiny. K subjektivním faktorům jsou řazeny faktory nevojenské, tedy především diplomatické prvky, a vojenská bezpečnostní politika, tedy ozbrojené síly. (Eichler

2006) S tímto pojmem práce operacionalizuje jako s nejvyšším cílem Spojených států amerických, kdy je bezpečnost vnímána v pozitivním slova smyslu a jsou přijímána politická, ekonomická, diplomatická a vojenská opatření k jejímu dosažení. (Eichler 2011).

1.2 Bezpečnostní kultura

Pro tuto práci je nezbytné vymezení pojmu bezpečnostní kultura. Tu je možné chápat jakožto soubor sdílených předpokladů, postojů či názorů v oblasti potencionálních hrozeb. (Gariup 2009) Tento pojem se začínal postupně vytvářet a formovat na konci studené války, konkrétně na konci 80. let a počátku let 90., kdy docházelo k velkým změnám. Neorealismus nebyl schopen tyto změny předvídat a světoví odborníci zabývající se národní bezpečností poukazovali čím dál tím více na faktor sociální, který měl na svědomí různé prvky národní bezpečnostní politiky. (Katzenstein 1996) Tento pojem byl často zaměňován termíny jako kultura národní bezpečnosti či národně bezpečnostní kultura. Často je tento termín mylně zaměňován s pojmem strategická kultura, což je způsobeno širším chápáním strategické bezpečnosti, která pojímá často i oblasti, které s bezpečnostní kulturou překrývají. Pojem strategické kultury je vymezen níže. Vymezení bezpečnostní kultury bude v této práci vycházet hlavně z děl Johna S. Duffielda a Thomase U. Bergera.

Je klíčové si uvědomit, že pojem bezpečnostní kultury je úzce spjat s pojmem národní bezpečnost, respektive bezpečnostní kultura je její součástí. Duffield upozorňuje na některá úskalí, která jsou spjata s chápáním národní bezpečnosti v úzkém slova smyslu, tedy pouze s vojenskými hrozbami. V širším slova smyslu se již kromě toho jedná i o hrozby ekonomické, environmentální a další, které nezasahují do vojenských hrozeb. Duffield je zastáncem užšího slova smyslu, avšak zároveň dodává, že nástrojem zajištění národní bezpečnosti nemusí být pouze armáda. Bezpečnostní kultura je u něj vymezovaná v rámci kultury politické, jež je definována jako *„subjektivní a často nezpochybnitelné orientace na určitý politický svět a představy o něm, které jsou charakteristické pro členy určité společnosti nebo sociální jednotky, a které řídí a ovlivňují jejich chování.“* (Duffield 1998: 23)

V rámci bezpečnostní kultury vymezuje pět hlavních proměnných:

1. Vnější prostředí, do kterého daný stát patří: v rámci této proměnné jsou vymezovány názory, pohledy a získané poznatky o mezinárodním prostředí.

2. Povaha a obsahová stránka národní identity: do této kategorie spadá určitá síla národní identity, pocit toho, že člověk někam patří a je si spřízněný s dalšími jedinci v této skupině. Patří sem i určité pohledy a emoce, které má jedinec, patřící do určité společnosti, v sobě zakořeněné vůči jiné kultuře či státu. Člověk na základě těchto tvrzení nejedná podle toho, jak skutečnost opravdu vypadá, nýbrž dle toho, jak ji on sám vnímá. Nemůžeme s ohledem na současnou situaci ve světě zapomenout zmínit ani sílu všech médií, které nejenom předávají velmi rychle určité informace, ale mají také velikou moc ovlivňovat lidi a jejich emoce.

3. Politické cíle státu a jeho hodnota: tato proměnná je úzce spjata s tím, jaké má určitá národ či stát hodnoty, podle kterých jsou dále sestavovány cíle bezpečnostní politiky, které jsou v souladu s preferencemi, které stát či národ uznává.

4. Způsob hodnocení politik: to, jak jsou vnímány alternativní politiky má pochopitelně vliv na to, jakou přijímá daný stát bezpečnostní politiku.

5. Sdílené normy (elitami): to, jaké jsou ve státu sdílené normy má veliký vliv na to, jaké prostředky jsou považovány za legitimní v rámci dodržování národní bezpečnosti.

Duffield (1998) uvádí, že vliv bezpečnostní kultury je nejsilněji rozvíjen v případech, kdy je mezinárodní prostředí komplexní a nejisté, protože není možné se obrátit na jakýsi návod, který by pomohl danou situaci vyřešit, avšak často se vychází ze zkušeností, které člověku přinesly dějiny. Jako příklad je možné uvést příklad událostí, které se odehrály 11. září 2001 ve Spojených státech. Jednalo se o několik teroristických útoků, které byly zaměřeny na cíle v USA. Na svědomí je měla organizace al-Káida, která unesla čtyři letadla komerčních linek, jež později sloužila jako prostředek k útokům na Světové obchodní centrum a Pentagon. U posledního letadla se spekuluje, že jeho cílem měl být Bílý dům nebo Kapitol. Po

těchto událostech se většina elitních politických stran odvolával na národní hodnoty a tradice.

Podstatné je uvědomit si, kdo zodpovídá za národní bezpečnost. Pokud je tato zodpovědnost v rukou velkého kolektivu, pak je možné předpokládat, že se do jejich rozhodnutí bude promítat i bezpečnostní kultura. V případě, kdy je v rukou jedné osoby, je možné, že jeho jednání nebude ovlivněno obecně sdílenými názory. Na základě těchto přesvědčení je možné vyhodnotit, že čím větší počet lidí zodpovídá za národní bezpečnost, tím je obtížnější najít určitý kompromis.(Duffield 1998)

Berger je těmto názorům velice nakloněn, protože usuzuje, že pokud jsou dva státy vystaveny stejnému druhu hrozby či nebezpečí, tak je možné, že budou reagovat zcela odlišnými způsoby. Příčinou je jistě historický a kulturní vývoj daného státu, který se promítá do jeho praktik v rámci národní bezpečnosti. Kultura je v jeho podání množinou názorů o tom, jaký svět je a jaký by měl být. Bezpečnostní kultura je oproti tomu množinou přesvědčení a hodnot, které souvisí s otázkou národní bezpečnosti. Přesvědčení a hodnoty jsou děleny na instrumentální, které je poměrně jednoduché nahradit, a emocionální, které jsou pro jedince stěžejní v rámci bezpečnosti kultury. Berger poukazuje na důležitost historických zkušeností a analýzu politických procesů. V neposlední řadě je potřeba zaznamenávat proměny bezpečnostní kultury a politiky daného státu v čase.(Berger 1996)

Jednotlivé myšlenkové proudy však mají i mnoho společných znaků. Jedním z nich je fakt, že ve většině publikací je možné najít, že státy, jež se nacházejí ve stejné bezpečnostní situaci, se mohou v dané chvíli rozhodnout zcela odlišným způsobem, což je zapříčiněno především jejich historickou zkušeností a strategickými kulturami jednotlivých států. Odborníci se také shodují, že bezpečnostní kultura má spíše dlouhodobý charakter, což v praxi znamená, že při sledování daného státu v průběhu delšího časového úseku by se jeho strategické rozhodnutí neměnilo.(Lock 2010)

V mezinárodní politice má status nejdůležitější proměnné udržení či zvrácení rovnováhy sil. Toho se týkají dva pojmy, vystupující vůči sobě jako antonyma, unilateralismus a multilateralismus. Multilateralismus je teoretický přístup, mající původ již ve vestfálském systému. Jde o obtížně definovatelný pojem, který můžeme obecněji definovat jako koordinaci národních politik ve

skupině tří a více států prostřednictvím ad hoc uspořádání a mezinárodní instituce. (Keohane 1990) Rozšířenou definici multilateralismu představil J. Ruggie, který tvrdí, že multilateralismus je spolkem států, zvažujících, vyjednávajících a snažících se vyjít vstříc vzájemným politikám. (Kreps 2008: 578) Naopak unilateralismus lze chápat jako odklon od stávajících principů chování na mezinárodním poli například prostřednictvím vymezování se vůči principům kolektivní bezpečnosti a podobně. Hlavní myšlenkou je zde růst moci jednoho státu nad ostatními, prosazování jeho zájmů bez shody s ostatními aktéry mezinárodní politiky. (Fehl 2008)

V kontextu, jímž se práce zabývá, jsou podstatné pojmy preemptivní a preventivní sebeobrana. Ani vymezení těchto termínů nelze považovat za jednotné. Preventivní sebeobranu lze charakterizovat jako užití síly v případě bezprostředně hrozící agrese. (Malenovský 2004) K preemptivní sebeobraně není třeba bezprostřední hrozby ozbrojeného útoku, stačí snaha státu zabránit protivníkovi například již ve vývoji zbraní nebo obecněji prostředků, kterými by mohl tento protivník zasahující stát v budoucnu ohrožovat. (Čepelka, Šturma 2003) Jak jsem však již poznamenala, tyto pojmy nejsou jasně definované a někteří autoři je dokonce používají v naprosto opačném smyslu. (Krepinevich 2004). V textu bude operacionalizováno se základními kritérii bezpečnostní bezpečnostní kultury, tak jak je uvádí ve své práci Jan Eichler, tedy unilateralismem a multilateralismem ve smyslu přístupu k bezpečnostní hrozbě terorismu, zda se prezident přiklání k militarismu či politickému řešení a zda upřednostňují preemptivní úder či preventivní řešení. (Eichler 2011)

1.3 Strategická kultura

Strategická kultura se stejně jako bezpečnostní kultura začala vyvíjet na konci studené války. Jedná se tedy o poměrně mladý koncept přitahující pozornost mnoha vědců, kteří k němu přistupují odlišnými způsoby. Touto cestou ovšem dochází k pluralitě názorů a jednotlivé proudy spolu často soupeří, což sice vede k neustálému zdokonalování jednotlivých proudů, avšak také k poměrně obtížné orientaci. Strategická kultura je oproti bezpečnostní kultuře rozpracovaná

důkladněji. Oba tyto pojmy je potřebné důkladně probrat, protože se staly předmětem zájmu mnoha odborníků.

Jak již bylo řečeno, tak počátek vzniku strategické kultury je možno datovat na konec studené války, konkrétně se však jednalo o zkoumání jaderných odlišností mezi Sovětským svazem a Spojenými státy na kulturní bázi. Ten, kdo pojem poprvé uvedl do širšího dění, byl Jack Snyder ve své publikaci *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations*. Strategická kultura představuje bod rozhodování, kde je nutné rozmýšlení, zdali dojde k likvidaci nepřítele zbraně, nebo k vlastnímu tahu, jenž představuje možnost vítězství. V prvním případě je v sázce odplata ze strany nepřítele, avšak v druhé situaci je možné, že se k vítězství dostane právě nepřítel. Situaci ještě navíc komplikuje možnost, že ani jedna z těchto variant nijak neovlivní výsledek sporu či hrozby. V případě států hraje pochopitelně hlavní roli také jejich zkušenost pramenící z historie, celková povaha daného státu a strategie, která je výsledkem konkrétní situace. (Johnston 1999)

Alastair Ian Johnston vytvořil chronologické dělení strategické kultury, které je specifikováno třemi generacemi. Pro každou z těchto generací je typické určité zaměření výzkumu nebo problematika, se kterou se setkali. Každá generace se snaží reagovat na generaci před ní tím, že vychytá a napraví nedostatky generace předchozí. Každá generace je spjata s určitou zkušeností:

1. generace se ve svých bádáních zaměřila na odlišný přístup USA a SSSR k jaderným zbraním
2. generace přistupuje ke strategické kultuře jakožto k politickému nástroji
3. generace usiluje o vytvoření falzifikovatelného rámce strategické kultury.

Často se hovoří i o 4. generaci, jež nebyla ve svých pohledech a názorech na strategickou kulturu jednotná. Pouze poukazovala na nedostatky předchozích generací, avšak nebyla schopna vytvořit jednotný koncept. Nyní dojde ke krátkému představení jednotlivých generací. (Johnston 1999)

První generace se objevuje na konci 80. let a zaměřuje na odlišné uchopení jaderných zbraní USA a SSSR. (Johnston 1999) Generace navazovala na postoje Snydera, konkrétně na tvrzení, že „...je užitečné se dívat na sovětský přístup strategického myšlení jako na jedinečnou ‚strategickou kulturu‘. Jedinci jsou

socializováni do charakteristického způsobu strategického uvažování. Výsledkem tohoto socializačního procesu je, vzhledem k jaderné strategii, množina obecných názorů, postojů a vzorců chování, jež mají semi permanentní povahu a uskutečňují se spíše na úrovni ‚kulturní‘ než na pouhé rovině ‚politické‘.“ (Snyder 1977) První generace vycházela z myšlenky, že v rámci strategické kultury konkrétního státu je možné najít určitý vzorec. Strategická kultura tak má své určité charakteristické znaky. (Gray 1999) Tato generace si odnesla ostrou kritiku třetí generace, avšak nedošlo ke změně těchto základních myšlenek. K další neshodě došlo i v oblasti souvislosti mezi strategickou kulturou a strategickým chováním státu, protože první generace je toho názoru, že jsou tyto dva aspekty úzce propojeny. Odůvodňuje to tím, že lidé jsou součástí dané kultury, a proto není možné tyto aspekty oddělit. Tato generace usilovala spíše o pochopení než o vysvětlení, což třetí generace zamítala, protože není možné tyto teorie testovat.(Johnston 1999) Gray tvrdil, že *„Strategická kultura je souhrn myšlenek, stanovisek, tradic a chování, v jejichž důsledku je strategická kultura uvnitř nás, v našich institucích a v našich postupech.“* (Gray 1999: 132)

Druhá generace se objevila v polovině 80. let, ale je spíše stranou, což bylo způsobeno neustálou výměnou názorů mezi první a třetí generací. Představitelem byl Bradley S. Klein, který se snaží najít spojitost mezi strategickou kulturou a vytvářením identit konkrétních států či společností. Termín stát je u této generace nahrazován termínem bezpečnostní společnosti, čímž druhá generace poukazovala na možnost toho, že ne vždy se v případě bezpečnostního společnosti mluví nutně o státech.(Klein 1988) Pro druhou generaci nejsou klíčové pouze bezpečnostní styly jednotlivých bezpečnostních společností, nýbrž se zaměřuje na celý proces, v rámci kterého dochází k užití síly a dochází k zdůraznění faktu, že za kormidlem nestojí jednatel, ale celý kolektiv.(Lock 2010) Druhá generace se tedy vyznačuje především tím, že se zaměřila na vznik strategické kultury. Pokud není známo, kde má strategická kultura své kořeny, není možno ji analyzovat.(Klein 1988)

Třetí generace usilovala především o testovatelnost strategické kultury a striktně ji oddělovala od strategického chování. Strategická kultura má vliv na chování státu a jednotlivé strategické možnosti mají různé preference. Strategická kultura se dostává do rukou elity, která nevybírá variantu ze všech alternativ, ale pouze z těch, které jsou přijatelné.(Johnston 1999)

V rámci strategické kultury se obecně hovoří o rozdělování vojenských prostředků tak, aby došlo k dosažení politických cílů. Strategie je spojena s politikou a rozhodují o ní nejvyšší političtí činitelé, kterými jsou prezident, premiéři či ministři. (Eichler 2012)

Stejně jako v případě bezpečnostní kultury, i na strategickou kulturu lze nahlížet různými způsoby, přičemž badatelé v této oblasti zatím nenacházejí konsensus. Například Alastair Johnston v souvislosti se strategickou kulturou definoval tři proměnné, které mohou mít různé hodnoty. Jde o frekvence konfliktu v lidských záležitostech, vnímanou účinnost násilí a povahu konfliktu (nulová, nenulová). (Johnston 1999) Christoph Meyer naproti tomu definuje čtyři proměnné, kterými jsou cíl pro užití síly, způsob, jímž je síla užitá, preferovaný mód spolupráce a práh pro domácí a mezinárodní autorizaci. (Meyer 2005) Dvěma základními pojetími, „zastřešujícími“ problematickou terminologii a nesoulad vědců, jsou pojetí interpretativismu a pozitivismu. Jádrem rozporu mezi stoupenci každého z těchto dvou proudů je otázka, zda do definice zahrnout chování aktérů. Zatímco pozitivista Johnston vykazuje snahu oddělit strategickou kulturu a chování partikulárně, interpretativista Gray prosazuje koncept, podle kterého strategická kultura formuje kontext pro chování a je jedním z konstituentů tohoto chování. (Johnston 1999)

V práci bude operacionalizováno s tvrzením, že strategie je spojena s politickými elitami, zde to bude prezident a jeho strategie. Jaké prostředky využívá k dosažení svých cílů.

1.4 Terorismus jako bezpečnostní hrozba

Terorismus je současnou bezpečnostní hrozbou, která má větší či menší vliv na jednotlivé státy ve všech sektorech života. Je vymezován jako „*záměrné vyvolávání nebo využívání strachu skrze násilí nebo hrozby násilí ve snaze dosáhnout politické změny.*“ (Cragin 2003) V další definici je terorismus chápán takto: „*Terorismus je výhradně koncipován tak, aby měl dalekosáhlý psychologický efekt nejenom na přímé oběti nebo subjekty teroristického útoku. Jeho záměrem je vyvolat strach, a tak zastrašit širší cílové publikum, které může zahrnovat konkurenční etnickou nebo náboženskou skupinu, celou zemi, místní*

vládu, politickou stranu nebo obecně veřejné mínění... Skrze pozornost, jíž se jim dostává na základě násilí, se teroristé snaží získat moc, vliv a sílu, kterou jinak postrádají, aby mohli uskutečnit politickou změnu buď na místní, nebo na mezinárodní úrovni.“(Cragin 2003)

Bruce Hoffman definuje terorismus jako: „*promyšlené vytvoření a využívání strachu za pomoci násilí nebo strachu z násilí při dosažení politické změny. Všechny teroristické činy zahrnují násilí nebo hrozbu násilí. Terorismus je určen pro dalekosáhlý psychologický efekt mimo přímého cíle nebo oběti teroristického útoku. Je zacílen na zastrašování zevnitř a tedy zastrašení širšího „cílového publika“, které může zahrnovat proti sobě stojící etnické nebo náboženské skupiny, celý stát, národní vládu nebo politickou stranu, nebo veřejné mínění obecně.*“ (Hoffman 2006) Další myšlenku, kterou vyslovuje, je napojení teroristických skupin na vládu země např. v případě Iráku. (Hoffman 2006)

Jak je evidentní, že vědci dosud nenalezli obecnou shodu v otázce, jak terorismus vlastně definovat, a co do něj spadá. Podle mého názoru je zdrojem tohoto problému neustále se vyvíjející metody boje teroristů, kteří stále více využívají moderní technologie. Z pohledu vědců, jež se snaží terorismus definovat, je těžké držet krok s takto progresivním postupem.

Cílem teroristických organizací je upoutat pozornost široké veřejnosti a dosáhnout k předem vytyčeným cílům, mezi které patří likvidace konkrétních osob, ale také ukázání své síly likvidací velkého množství osob. Teroristé chtějí destabilizovat politické systémy a opírají se většinou o náboženské, politické, revoluční či separatistické důvody. Primárním cílem ovšem není smrt jako taková, ale aby tento akt vidělo a vnímalo co nejvíce lidí.(Strmiska 2001)

S problematikou terorismu je úzce spjaté téma komunikace. Jedním z nejpodstatnějších (ne-li nejpodstatnějším) aspektů terorismu je snaha doručit nějaké poselství či hrozbu svému protivníkovi. Cílem tohoto druhu komunikace je způsobit, aby protivník přehodnotil své postoje a přijal požadavky teroristů. Z toho plyne, že stěžejní roli v komunikaci teroristů má přesvědčování, které je adresováno nejen protivníkovi, ale i potenciálním stoupencům, jejichž pomoc tak teroristé shání. Když se na argumenty teroristů či na jejich zprávy, předávané protivníkovi například pomocí videí, soustředíme důkladněji, zjistíme, že se nesnaží protivníka přemoci logikou argumentů či morální silou (což by bylo nelogické), ale používají strach, paniku a brutalitu.

Po teroristickém útoku 11.9.2001 se začíná mluvit o nové etapě terorismu, a tou je globální terorismus. Vyznačuje se extremismem sebevražedných útoků, kdy teroristé útočí na místa, s co největším počtem lidí, jako tomu bylo v případě al-Káidy 11. Zář. S novou hrozbou se objevují i nové přístupy boje proti ní, které začaly představovat právě USA ve svých bezpečnostních strategiích. G. W. Bush zaujal aktivistický přístup k bezpečnostním hrozbám, kdy se snažil s předstihem vojensky zasáhnout a zlikvidovat původce bezpečnostních hrozeb. Jednou z možností strategie proti teroristické hrozbě je tvrdý úder, na kterém postavil základy své administrativy právě G. W. Bush. Tato koncepce nese název Global War on Terror. Další přístup vychází z toho, že pouze tvrdý úder nestačí, ale klade důraz i na prevenci, co se týče politiky, ekonomiky i sociální sféry. (Eichler 2013)

V rámci této práce je brán zřetel právě na tuto novou etapu terorismu, do které spadají dvě největší teroristické hrozby 21. Století, a to teroristické organizace: al – Káida a Islámský stát.

1.4.1 Al – Káida

Al-Káidu bychom mohli definovat jako militantní islámské fundamentalistické hnutí, které uskutečňuje své ideologické a politické cíle prostřednictvím násilí vůči civilistům. S al-Káidou má mnoho lidí spojeno automaticky především jméno Usáma bin Ládina¹ i přesto, že po jeho smrti aktivita této skupiny nijak neutichla. Organizace má globální charakter, který nemá nijak omezený rozložení. V praxi to znamená především to, že jakýkoliv jedinec či skupina kdekoli na světě se mohou k organizaci připojit. To, co členy organizace spojuje, je společná ideologie. Al-Káida se snaží o návrat k hodnotám ranného Islámu, přičemž vychází z idejí salafistického džihádismu. Organizace vznikla v období afgánského džihádu a smyslem bylo vytvoření hnutí, které by bylo aktivní i v dalších obdobích.(Makariusová 2013)

---

¹ Dne 1. května 2011 východoamerického letního času UTC-4 (2. května pákistánského času UTC+5) oznámil americký prezident Barack Obama v přímém přenosu televizní stanice CNN, že byl bin Ládin zabit týmem zvláštních amerických sil (Navy SEALs) při cílené operaci ve svém v sídle u Abbottábádu

Při zrodu této organizace v roce 1988 jakožto extrémistické organizace na stáli kromě Usámy bin Ládina ještě Zawáhiri a Sayyed Ima Al-Sharifa. Myšlenkový proud organizace vycházel především z učení Abdulláha Azzama, který uváděl, že džihád musí být prováděn i po ukončení bojů proti Sovětům v Afghánistánu, a to po celém světě. Azzam uvádí ve svém pamfletu, že každý muslim musí bránit svou zemi: „*Tato povinnost nepřestane platiti s vítězstvím v Afghánistánu a džihád zůstane individuálním závazkem až do chvíle, až nám budou navrácena všechna území, která byla muslimská, aby v nich znovu mohl vládnout islám: před námi je Palestina, Buchara, Libanon, Čad, Eritrea, Somálsko, Filipíny, Barma, Jižní Jemen a další.*“ (Barša 2001: 121)

Bin Ládin byl skvělým rétorikem a usiloval své přívržence mobilizovat k očištění všeho, co patřilo muslimům. Dále zdůrazňuje, že muslimové pochybili, když zapomněli naplňovat džihád, a proto nyní trpí. (Makariusová 2013) Válku Spojeným státům a dalším státům, mezi které patří Egypt, Izrael, Jordánsko a Alžírsko, vyhlásil vydáním fatwy², což je nábožensky – právní stanovisko, jenž se posvěcuje z náboženských pozic určité jednání. Vyzývá své muslimské bratry k boji a zabití nepřítele. Tyto fatwy byly celkem dvě a byly vydány v letech 1996 a 1998. Události z 11. září byly důsledkem této mobilizace. (BBC - Al-Queda 2004)

Základním prvkem teroristické organizace je buňka, jež má několik členů. Tato struktura je volena především z toho důvodu, aby nedošlo k odhalení všech informací. Centrální buňky al – Káidy jsou v Súdánu a Afganistanu. V těchto dvou zemích buduje bin Ládin tzv. bezpečné útočiště. V Súdánu se jednalo o al-Bašír a v Afganistanu o Taliban. Al-Káida působí v 40. až 50. zemích světa. (BBC - Al-Queda 2004)

Al-Káida představuje široce rozvětvenou organizací, která k adekvátnímu fungování všech skupin potřebuje dostatek finančních prostředků. Zpočátku finance nepředstavovaly velkou potíž, protože ji financoval samotný Usáma bin Ládin. Pocházel z velmi bohaté rodiny stavebního magnáta Muhammada bin Ládina, a tak pro něj nebylo nijak komplikované sehnat dostatek peněz. Jeho rodina byla v Saudské Arábii velmi známa a navazovala přátelské vztahy na

---

² Fatwa je v islámu nábožensko-právní stanovisko či dobrozdání, které zdůvodňuje či posvěcuje z náboženských pozic určité jednání či politiku. Fatvu je oprávněn vydávat Muftí za použití základních pramenů islámského

pravých místech, např. u členů královské rodiny, což s sebou neslo různé výhody v podobě těch nejlukrativnějších stavebních zakázek. Díky dostatku financí Usáma vystudoval přesně dle tužby svého otce inženýrství a po zakončení studií převzal po otci rodinný podnik. Většinu zisků dále investoval do terorismu. Postupem času se skupina začala rozrůstat vysokým tempem a již nebylo v silách jednoho člověka, aby živil celou teroristickou skupinu. Jednotlivé buňky, větve a další skupiny musely aktivně vyhledávat zdroj financí samy, nejčastěji prostřednictvím běžného zločinu.(Barša 2001)

Podle zdrojů CIA organizace al-Káida ještě před útoky z 11. září utrácela okolo 30 miliónů dolarů během jednoho roku. Dnes je již takřka nemožné najít informace o tom, kolik peněz ročně tato teroristická organizace odčerpá. Odborníci uvádí, že tyto roční částky jsou tak vysoké, protože jsou do nich započítávány také náklady na pobyt a stravu členů rodinných příslušníků členů organizace, finance na zabezpečení komunikačních kanálů, na zaškolení nových členů buněk a jejich speciální výcviky v boji a s technologiemi, dále jsou sem řazeny prostředky na cestovní náklady a na vytvoření falešných osobních dokumentů. Mezi zdroje příjmů al-Káidy patří finance, které dostávají od charitativních organizací sympatizující s terorismem.(Gómez 2010)

Dne 1. května 2011 oznámil Barack Obama, že bin Ládín byl zabit, na což Al-Káida reagovala tím, že pohrozila Spojeným státům americkým odplatou a vyzvala Pákistánce k protivládnímu postání. Ani po smrti svého vůdce se tedy al-Káida nevzdala svého džihádistického boje, podle odborníka na boj s terorismem, Farhana Zahida, je však tato organizace v kritické situaci, související se smrtí mnoha jejích čelních představitelů a s tím, že akce al-Káidy jsou zastíněny brutalitou tzv. Islámského státu. Velmi silným determinantem je pád Talibanu v Pákistánu, kde se koncentrují dronové útoky ze strany Spojených států amerických.

V této situaci je pro al-Káidu výhodná jejich decentralizovaná struktura, která prakticky znemožňuje definitivně zničit jádro skupiny. Co se týče tzv. Islámského státu, ten představuje významného strategického nepřítele al-Káidy, ačkoli lze v jejich programech najít ideologické a taktické shody. Tzv. Islámský stát byl dříve jednou z frakcí al-Káidy, kterou založil Jordánec Abú Musab Al-Zargaví po americké invazi do Iráku roku 2003.

1.4.2 Islámský stát

Islámský stát je v dnešním světě vnímán jakožto největší hrozba v rámci globálního terorismu. Jde o radikální sunnitskou organizaci, která v roce 2014 vyhlásila samozvaný chalífát na územích Sýrie a Iráku. Organizaci dlouhodobě usiluje o destabilizaci Blízkého východu a ustanovení chalífátu, který by spojil muslimy z celého světa. (Neumann 2014) Islámský stát sám sebe prezentuje v několika odlišných pohledech, konkrétně jako sunnitská bojující menšina, pronásledovaná sunnitská většina a jako organizace bojující proti západnímu vlivu a nevěřícím. Za touto maskou však lze zahlédnout organizaci, jež se plně orientuje na černý trh, ovládá práci s informacemi na sociálních sítích a snaží se na sebe strhnout celosvětovou pozornost. *„ISIS je v podstatě poslední frontou krvavého vyvrcholení dlouhodobého sváru v řadách mezinárodního džihádismu. Je to teroristická organizace, ale nejen to. Jeho příslušníci jsou rovněž mafiánští mistři ve využívání desítky let zavedeného mezinárodního šedého obchodu s ropou a zbraněmi. Je to konvenční armáda, která mobilizuje a nasazuje pěšáky s profesionálním přístupem, který dokázal imponovat příslušníkům armády Spojených států. Je to sofistikovaná mašinérie na sběr zpravodajských informací, která se dokáže infiltrovat do konkurenční organizace a tiše v jejích řadách provádět nábor, než je přetáhne na svoji stranu, rozdrť v boji nebo obsadí jejich území.“* (Weiss 2015)

Nejedná se o stát v pravém slova smyslu, proto se v médiích často setkáme s označení „tzv. Islámský stát“, nebo „samozvaný Islámský stát“. S podobou státu existuje u IS určité spojení v její struktuře, ale o skutečném státním zřízení v rámci této teroristické organizace nemůže být řeč. Je velmi obtížné vytvořit jednoznačnou definici této teroristické organizace a jednotlivé definice se v mnoha ohledech liší. K dispozici je hned několik definic, které se snaží IS charakterizovat. Na jedné straně jsou zde ti, kteří jasně uvádí, že se jedná o teroristickou organizaci. Na straně druhé ovšem stojí ti, kdo považují IS za „pseudostát v čele s konvenční armádou.“ (Cronin 2015)

Islámský stát vzniká během války v Iráku v roce 2003. Válka se stala záminkou pro jordánského sunnita Al-Zargavího společně s jeho skupinou Jama'at al-Tawhid wal-Jihad, aby bojoval proti Američanům a zároveň vedl džihád proti

šítům. V roce 2004 složila skupina přísahu al-Káidě a přijímá nový název Al-Quaeda in Iraq. Avšak v roce 2014 se společná cesta těchto organizací rozchází. Netrvalo dlouho a Amerika měla nového ještě silnějšího nepřítele. Došlo k šíření propagandy a brutálních videí z poprav. Lidé, kteří byli na videích popravováni, se dle slov teroristů dopustili činům směřovaných proti islámu. (Todenhöfer 2015)

V červnu roku 2014 necelá tisícovka islámských bojovníků vtrhla do Mosulu v Iráku a postupně ovládla některá z území Blízkého východu. Koncem téhož měsíce pronesl Abu Bakar al-Bagdádí v mešitě v Mosulu slavnostní řeč k prvnímu dni svátku Ramadán, kde vyzval ke všeobecné mobilizaci muslimů v rámci Islámského státu. (Weiss 2015) Za jednu z primárních příčin vzniku Islámského státu lze považovat americkou invazi do Iráku, která jej destabilizovala a vytvořila ideální prostředí k růstu al-Káidy, z níž se, jak již bylo řečeno, Islámský stát vyčlenil. (Beuchamp 2004) Dalším faktorem, který umožnil nárůst vlivu Islámského státu, byla rozpadající se ekonomika Sýrie a Iráku. Když Islámský stát převzal kontrolu nad částí těchto území, na tomto území přestaly platit dosud fungující zákony, čímž vznikl prostor pro nelegální obchod s ropou, pěstování a prodej drog a podobně. (The Syrian Centre for Policy)

V podstatě většina muslimských odborníků a učených, ale i mnoho muslimských občanů uvádí, že Islámský stát je neislámský. V září roku 2014 došlo dokonce k napsání 126 islámskými učenými otevřeného dopisy Abu-Bakar Al-Bagdádímu (Open Letter to al-Baghdadi), v němž je sepsáno 24 bodů, které jsou v rozporu se sunnitskou naukou. Jedná se o výčet aktivit, činů a prohrěšků, kterých se Islámský stát dopouští a dochází tak k porušování lidských práv, práv žen a dětí, a také nedodržování muslimské nauky. Na základě těchto faktů je zcela jasné, že IS nemá s islámem jakožto náboženstvím nic společného, pouze náboženství zneužívá pro vysvětlování svých činů. Marc Sageman: *„Členové ISIS, používají spíše náboženství k propagaci své politické vize, než politiku k prosazení náboženství.“* (Hasan 2015) Většina muslimů se k IS staví velmi negativně: *„kruté počínání takzvaného Islámského státu vyvolalo pohoršení a odpor politických i duchovních představitelů, vzdělavců i prostých věřících prakticky všude v muslimském i širším světě. Vyhlášený „chalífát“ odsuzují jako výsměch a hanbu islámu, čeští muslimové mluví dokonce o barbarství.“* (Zikmund 2014)

Devět z dnešních vrcholných vůdců Islámského státu bylo vězni v americkém vězení Camp Bocca³, které se paradoxně stalo místem, kde došlo k radikalizaci sil IS. V roce 2006 došlo k leteckému útoku ze strany USA na Bakubú a při náletu zemřel také Al-Zargávi. Došlo ke zvolení nového vůdce, kterým se stal Egyptan Abu Ayyub al-Masri a emírem Iráčan Abú Omar al-Baghdadí: V roce 2010 umírají další vůdcové a buňky se zmenšují. Velitelem se stal Abú Bakr al-Baghdádí, který o sobě hovořil jakožto o potomkovi Mohameda. Během arabského jara se k Islámskému státu přidali i bývalí velitelé Saddáma Husajna. (Weiss 2015) V současné době lze dle mediálních zpráv usuzovat, že Islámský stát ztrácí na síle, nicméně zhodnotit vývoj této fáze existence Islámského státu bude možné až po delším časovém odstupu.

Důležitou problematikou, která se promítá i do zvolené strategie Spojených států amerických v boji proti terorismu, je otázka, kde Islámský stát získává prostředky pro své aktivity. Odpovědí na tuto otázku je, že tyto prostředky získává hlavně z prodeje ropy z ložisek, která v Iráku a Sýrii kontroluje. Aby si zajistil odbyt této ropy, prodává ji za poměrně nízkou cenu. (Byman 2015) Dalšími zdroji financí a jiných prostředků jsou pak prodej zemního plynu, únosy a následně požadované výkupné, přepadávání bank, vydírání, prodej umění, tzv. muslimská daň (zakát) a v menším měřítku i soukromí dárci. Lze konstatovat, že Islámský stát je nejbohatší teroristickou organizací všech dob. (Zehorai 2014)

Motivací Spojených států amerických pro boj proti Islámskému státu jsou bezpečnostní a ekonomické faktory. Do bezpečnostních faktorů bychom mohli zahrnout ohrožení bezpečnosti občanů Spojených států na území okupovaném Islámským státem a možnost, že oblast se stane útočištěm pro teroristy plánující útoky na USA (viz al-Káida v Afghánistánu). Mezi ekonomické faktory pak řadíme potenciální negativní dopad nestability v regionu na ceny energií a potenciál, že v případě zanechání Iráku na pospas Islámskému státu dojde k definitivní ztrátě investic do OIF. (Eichler, Stejskalová 2017)

---

³ bylo vězeňské zařízení [1] vedeném Spojených států armády v blízkosti Umm Qasr, Irák

2 ADMINISTRATIVA GEORGE W. BUSHE

George Walker Bush byl 43. prezidentem Spojených států amerických. Před tím, než se stal prezidentem, byl v letech 1994 až 2000 guvernérem Texasu. Na svou pozici nastoupil v roce 2001, avšak nejednalo se o jednoznačné volby a jeho zvolení tak musel řešit i Nejvyšší soud Spojených států amerických. Volby to byly velmi těsné a dramatické. Již ve svých předvolebních projevech dával najevo, že chce, aby se americká zahraniční politika ubírala jiným směrem, než tomu bylo u jeho předchůdce Billa Clintona. (Lepš 2009) Jeho administrativa měla především konzervativní prvky a zaměřila se na vzdělání, daňové úlevy a dobrovolnickou činnost, avšak v mnoha směrech je revoluční a imperiální, jak může napovědět i jeho postoj k blízkovýchodnímu konfliktu.

Jeho předchůdce usiloval a angažoval se v mírových jednáních, účastnil se mírového summitu v Camp Davidu v roce 2000. G. W. Bush byl poněkud rezervovanější a činnost v rámci zprostředkování palestinsko–izraelských jednání byla předmětem až jeho druhé administrativy. Pokud jde o administrativu jako takovou, pak Bush USA vnímal jako svobodného a nadřazeného jedince. (Mahoney 2007)

V době jeho vlády v letech 2001 až 2009 došlo k nešťastným událostem z 11. září 2001. Teroristická organizace Al- Káida spáchala útoky na symboly USA, World Trade Center a Pentagon a Bush tak hned na začátku své prezidentské kariéry musel čelit postu válečného prezidenta. V roce 2004 došlo k dalším volbám, kde proti svému protivníkovi Johnu Kerryemu svou funkci obhájil. (Mahoney 2007)

V rámci vymezení Bushovy administrativy budou brány v potaz především tyto skutečnosti:

- důsledky 11. září
- demokratizace Blízkého východu
- demokratizační nástroje a strategie G. W. Bushe.

2.1 Události 11. září a jeho důsledky

V době Bushovy vlády byla zahraniční politika USA ovlivňována neokonzervativci jako Dick Cheney, který byl viceprezidentem USA během obou funkčních období G. W. Bushe, Donald Rumsfeld, ministr obrany, nebo Paul Wolfowitz, jenž byl náměstkem ministra obrany. Bush a jeho spolupracovníci byli ovlivňováni křesťanskou pravicí, ze které většinou pocházeli. (Phillips 2004)

Počátek jeho prezidentské funkce byl spjat spíše s izolacionismem. Do problémů Blízkého východu se rozhodl nezasahovat a zastával názor, že by se měly tyto strany umět dohodnout samy, avšak tento postoj se nelíbil některým lidem z prezidentova okolí a snažili se jej přesvědčit, aby zaujal v této věci jiné stanovisko při užití soft power⁴. Tedy ekonomické, kulturní a nevojenské diplomatické cestě, nebo hard power, tedy při užití vojenské moci. Pokus o přesvědčení ke změně zahraniční politiky Bushe byly marné. Změna nastala až po událostech z 11. září, kdy prezident přešel pozvolna k politickému unilateralismu a začal se více vměšovat do mezinárodní bezpečnosti. (Barša 2003)

Prezident G. W. Bush se v době útoku prvního letadla na WTC nacházel na základní škole na Floridě. Zpočátku se spekulovalo o důvodu nárazu malého letadla do budovy, avšak fámy o zlém zdravotním stavu pilota byly záhy vyvraceny. O nárazu druhého letadla byl prezident informován svým šéfem kanceláře Bílého domu Andrewem H. Card Jr. A Amerika již věděla, že čelí útoku. (Bush 2010)

Spekulovalo se také o tom, jaká by byla prezidenta reakce na tyto události, kdyby byl přítomen celý jeho tým, protože bezprostředně po útoku byl prezident zachycen, jak je silně otřesený, což mnoho lidí vnímalo jako důkaz jeho neschopnosti reagovat v krizových situacích. Krátký projev pronesl již z budovy školy. Byl velice neformální a ukazoval otřesenou atmosféru nejenom prezidenta či USA, ale celého světa. (Bush 2001) K projevu se vyjádřil Bob Woodward, novinář, který je často citován jako zdroj i v řadách akademiků. Přirovnává tento projev k projevu jeho otce, jenž byl reakcí na invazi Iráku do Kuvajtu v roce 1990. G. W. Bush se k tomuto tvrzení poté i sám vyjádřil a tento moment otcovy

---

⁴ V oblasti mezinárodních vztahů můžeme soft power chápat jako schopnost jednoho státu ovlivnit to, co chtějí jiné státy.

vlády vnímá jako jeden z nejsilnějších. První válka v Perském zálivu a postoj Bushe Sr. lze považovat za moment, který se stal inspirací i pro jeho syna v reakci na útoky na WTC. Za nedlouho po prezidentovu projevu došlo k nárazu letadla na americký Pentagon. (Woodward 2003) Byla to také bezprostřednost útoků a rychlá a široká medializace, kdy lidé po celém světě mohli sledovat, co se stalo, či dokonce online, co se momentálně v USA děje. Američané nebyli zvyklí na projevy násilí v takovém rozsahu na své půdě, takže došlo k silnému psychologickému tlaku. Až do těchto útoků byla bezpečnostní kultura USA vnímána nejenom Američany, ale i celým světem za velmi silnou. (Jervis 2005) 11. září se však stalo důkazem toho, jak je Bushova administrativa nepřipravena. Bush byl přepravován ze základny na základnu, protože zde figurovala další hrozba v podobě útoku na samotného prezidenta. Operativně tedy přebral řízení viceprezident Dick Cheney, který byl spolu s dalšími členy národně – bezpečnostního týmu přesunut do bunkru v Bílém domě. (Bush 2010)

Colin L. Powell, ministr pro zahraniční věci, se v době útoků na WTC nacházel na konferenci v Peru. Než byl transportován do Spojených států, tak učinil na konferenci prohlášení, kterým si získal mnoho přívrženců: „...*můžete si být jisti, že Amerika si s touto tragédií poradí tak, že odpovědní budou předáni spravedlnosti...protože jsme silný národ, národ, který věří sám v sebe.*“ (Woodward 2003: 10) V letadle byl v podstatě odříznut od kontaktu s okolním světem a komunikovat mohl pouze přes nezabezpečenou vysílačku v kokpitu. (Woodward 2003) Ministr obrany Donald Rumsfeld se nacházel v budově Pentagonu a po útoku na něj dokonce pomáhal záchranářům. První videokonference Národní bezpečnostní rady se uskutečnila až v 15:30, což bylo více jak šest hodin od prvního útoku, což lze opět považovat za selhání bezpečnostní strategie a nepřipravenost Bushovy administrativy. Bush vystoupil s dalším projevem na vojenské základně v Barksdale: „*Nenechte se mýlit, Spojené státy dopadnou a potrestají ty, co jsou zodpovědní za tyto zbabělé útoky...Odhodlání našeho národa je zkoušeno, ale nenechte se mýlit. Ukážeme světu, že tímto testem projdeme.*“ (Bush 2001)

2.2 První změny bezpečnostní politiky administrativy G. W. Bushe

Po útocích z 11. září bylo víc než jasné, že administrativa G. W. Bushe musí světu i Americe ukázat, že umí svou vlast bránit a podobným událostem předejít. Prvním krokem měl být projev, který by shrnul postoj vůči těmto teroristickým útokům, aniž by byl ochromen první vlnou šoku. Na projevu ve velké míře pracoval sám prezident, což bylo neobvyklé. Projev měl být totiž neosobní a pracovali na něm prezidentovi poradci, kteří ovšem nebyli obeznámeni s větou, která je známá po celém světě, avšak započala linii, která je známá pod pojmem Bushova doktrína: „*Nebudeme dělat rozdíly mezi teroristy a těmi, co jim poskytují útočiště.*“ (Woodward 2003: 30)

Bushova administrativa se musela vyrovnat s mnoha změnami, které přinesly dopady 11. září a patří mezi ně větší kontroly na letištích, strach z létání, větší kontroly při vstupu do země, propad cen akcií u amerických leteckých společností, více financí na obranu státu. Lidé se čím dál tím více začali bát arabské a muslimské kultury. Američané často hledali také původ všeho zla a sám prezident za něj označoval samotného bin Ládina. (Bolton 2005) Problém ovšem představovalo to, jak hrozbu vnímala široká veřejnost, a ta již neshledávala hrozbu v Rusku či Číně, ale právě v islámských či arabských lidech. (Sjöstedt 2007) To pochopitelně nehrálo do karet celkové světové bezpečnosti ani vztahů, USA se spřátelenými arabskými státy. C. Rice tedy upozorňovala, že USA nestojí o válku vůči islámu, ale extremismu. (Bolton 2005) Spojené státy tak musela dát jasně zdát, že podporují pluralismus ve společnosti. Další problém představovalo také postavení Spojených států, které musela dát jasně najevo, že jsou stále světovou velmocí.

Změna postoje vůči bezpečnostní v rámci mezinárodních vztahů byla způsobená také proizraelským postojem Američanů. Mnoho průzkumů ukázalo, že Američané jsou pro izraelsky postavení. Tento postoj byl zapříčiněn také lidmi z Bushovy administrativy a izraelskými premiéry Arielem Šaronem a Ehudem Olmertem, kteří byli u moci po sobě v období Bushovy první a druhé administrativy. „*Po 11. září 2001 došlo k proměně rozhodovacího procesu směrem k větší centralizaci a většímu zapojení prezidenta. Pozice ministra*

zahraničí Powella byla oslabena, a naopak vzrostl vliv viceprezidenta Cheneyho a ministra obrany Rumsfelda“ (Hoder 2011: 69-85)

Neokonzervatismus se takto pomalu ale jistě dostává do vedení a administrativa G. W. Bushe je tvrdá a jejím cílem je „*silná federální vláda, právo na preemptivní úder, neskryté použití síly k dosažení svého, šíření amerických idejí či privilegium elity jako jediná možná forma vládnutí*“ (Dean 2004: 103-104) D. Cheney, P. Wolfowitz a C. Rizzeová, která zastávala úřad ministryně obrany, měli silně proizraelský postoj. Veřejně podporovali pravicovou izraelskou stranu Likud a usilovali o změnu mapy Blízkého východu. (Dean 2004)

11. září 2001 bylo událostí, která změnila celosvětový pohled na terorismus. Ten dostal nejenom novou podobu, ale také nový termín: globální terorismus. Při útocích zemřelo okolo 3000 lidí. Amerika byla zasáhnuta nejenom bezmeznou bolestí a smutkem, ale také selháním tajných služeb. Muselo dojít k rychlému opětovnému nabytí sil, a tak došlo k plánování odvety, která slovy G. W. Bushe nesměla být unáhlena: „*Nevyšleme řízenou střelu v ceně miliónu dolarů na stan za pět dolarů, ale uděláme něco víc. Až Amerika odpoví na tyto útoky, bude to promyšlené, mohutné a efektivní.*“ (Bush 2011: 135)

Cílem obranné strategie nemělo být pouze zničení globální sítě teroristických organizací, ale také států, které tyto organizace podporovaly svými finančními prostředky. Vůbec poprvé v historii od založení NATO byl využit 5. článek Charty, který říká, že útok na jeden členský stát je útokem na celou organizaci. USA mělo podporu ze strany světových velmocí, jako Rusko, Čína či dalších mezinárodních organizací. Jednalo se o počátek operace pod názvem Trvalá svoboda (Operation Enduring Freedom, OEF), jež představovala oficiální boj s terorismem mimo území Spojených států amerických. Tato operace byla zahájena dne 7. října 2001 bombardováním Afganistánu, který byl jedním z útočišť teroristických organizací. Ozbrojené síly USA a Velké Británie zahájily letecké útoky s cílem zničit výcvikové tábory al- Káidy a společně s nimi i vojenské základny, jež byly v té době pod vedením Talibánu. Došlo k úspěchu a dosavadní afgánská vláda byla nahrazena novou v čele s Hámidem Karzajem. (Hynek, Eichleir, Majerník 2012: 36) Operace Trvalá svoboda se účastnilo více než 20 zemí světa pod vedením USA a čítalo více než 50 000 pozemních ozbrojených sil, letectva a námořnictva. Operace byla ukončena v roce 2010 a cílem byly tyto země: „*Irák, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Keňa, Somálsko, Súdán,*

Seychely, Irán, Pákistán, Afganistán, Kyrgyzstán, Kazachstán, Turkmenistán, Uzbekistán, Tádžikistán, Egypt, Jordánsko, Saudská Arábie, Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn, Kuvajt.“(Ministerstvo zahraničních věcí 2004)

Další hrozbu spatřovaly Spojené státy v Iráku, který byl pro ně již delší dobu oficiálním nepřítelem. Nepomohly ani sankce, které byly na Irák uvaleny. Odpůrce si Irák našel ještě před Bushovou administrativou, usilovali o agresivnější postoj vůči němu. Bushovi ovšem nebyl udělen na misi v Iráku mandát. Podezření na určitou činnost zde byly, ale to pochopitelně nestačilo. Nebyly žádné důkazy o napojení irácké vlády na al-Káidu nebo Talibán, ba dokonce ani o držení zbraní hromadného ničení. Svou roli v rámci řešení problematiky otázky Iráku sehrála tzv. Bushova doktrína.(The White House 2002)

2.3 Bushova doktrína

Bushova doktrína představuje postoj jeho administrativy vůči zahraniční politice státu. Většina nových směrů zahraniční politiky USA byla pojmenována právě podle vládnoucího prezidenta. U této doktríny tomu nebylo jinak a ztělesněná poté byla v Národní bezpečnostní strategii Spojených států (NSS) z roku 2002, která je klíčovým dokumentem bezpečnostní strategie G. W. Bushe vůči bezpečnostní hrozbě.(Sjöstedt 2007) Tato nová strategie považuje terorismus za jednu z největších bezpečnostních hrozeb pro USA a bude proto v zájmu ochrany využívat vojenskou sílu k preceptivním zásahům. (The White House - NSS 2002)

Přístup Bushovy administrativy byl považován často za inovátorský, avšak jeho kořeny můžeme hledat v historii, tradici a hodnotách, které Amerika uznává již po staletí. „*Rozdíl mezi Bushem a jeho předchůdci se týká spíše stylu, nikoliv jádra věci.*“(Leffler 2004) Sám Bush vnímal 11. září 2001 jako nutnost přetvořit svět, a právě tyto události mu dávaly do rukou legitimní důvody. Bushova doktrína se opírá o několik základních pilířů. Jedním z nich bylo přesvědčení, že zahraniční politika státu by měla vycházet z povahy domácího režimu. USA obecně za hrozbu považuje ten stát, který není stejně jako ono liberálně demokraticky smýšlející. Pokud stát není liberálně demokratický, dá se

předpokládat, že má ty nejhorší úmysly a je nutností jej předělat, protože demokraticky liberální státy spolu nevedou boje.(Weber 1995)

Další pilíř uvádí, že se svět po útocích z 11. září 2001 změnil a je tedy nutné změnit i politiku na mezinárodním poli na tzv. Preventivní válku. USA označuje za největší potencionální hrozbu radikalismus ve spojitosti s novými technologiemi. Jako příklad je uveden potenciální zisk zbraní hromadného ničení teroristickými organizacemi nebo rouge zeměmi. Bezpečnosti elity tak získaly možnost přehodnotit dosavadní stav ve světě a také své vlastní volby. Lidé byli udržováni v neustálém strachu a strach byl také odpovědí na časté otázky proč? Ministr obrany právě tento převrat použil ve svém projevu, kterým obhajoval válku v Iráku: „*Jednali jsme, protože jsme viděli důkazy v novém světle, skrze prizma naší zkušenosti z 11. září 2001.*“ (Risen 2003)

Strach dovedl Spojené státy až k debatám o preventivní válce vůči Iráku. Prevence se ovšem rychle stala diskutovaným tématem a mnoho odborníků zastává názor, že se jednalo o zbytečný a chybný tah ze strany USA. Do pozadí se v této době dostává Afganistan, kde došlo ke zhoršení situace.(Dobbins 2011) Objevují se názory, že bezpečnost nebyla díky válce v Iráku posílena, ba naopak oslabila.(Jervis 2005) Válka byla dokonce zahájena bez souhlasu Rady bezpečnosti OSN.(Eichler 2006) A v neposlední řadě je nutno uvést, že na území Iráku nebyly nalezeny ani zbraně hromadného ničení, což potvrzuje, že válka byla zbytečným tahem.

Další pilíř navazuje na ten předchozí a hlásí, že v určité fázi je nutné jednat unilaterálně. Jako příklad může posloužit válka v Afghánistánu, protože předmětem diskuzí bylo, zdali to má být válka proti al-Káidě nebo obecně proti terorismu a teroristickým skupinám. Bushovi poradci se obávali, že by některé spojenecké státy chtěly v tento okamžik ze svazku vystoupit, na což Bush odpověděl: „*V určitém okamžiku možná zůstaneme osamoceni. Mně to ale nevadí. My jsme Amerika.*“ (Woodward 2003: 81) Obecně tím tedy myšleno, že Spojené státy americké patří k nejsilnějším zemím světa, a proto by se neměly nechat ovlivňovat postojem dalších států. Ovšem tento výrok si brzo našel své kritiky, protože žádný stát by si neměl dělat to, co se mu zlíbí. (Bolton 2005)

Další pilíř tvrdí, že USA a jeho silné postavení je nutné k zajištění míru ve světě. Tento pilíř je velmi důležitý, protože v případě, kdy se ostatní státy drží pouze předchozích pilířů, by mohlo dojít k preventivní válce u kteréhokoli státu.

USA tedy přijímá funkci světového leadera, který má moc chovat se odlišným způsobem.(Jervis 2005) Na příkladu války s terorismem je ještě nutno dodat, že USA nestály o funkci toho, kdo válku proti terorismu povede, ale jako světový leader se této závažné pozice zhostí.⁵ Další státy tak měla USA následovat jako její spojenci, partneři.

Na začátku předvolebního klání a před událostmi z 11. září 2001 tak lze Bushovu zahraniční politiku považovat za pokornější a umírněnější. Po událostech z 11. září 2001 však nastal obrat, který mohl být způsoben silným otřesem z tragického teroristického útoku a nutnosti vézt aktivní zahraniční politiku, nebo se do hry dostávají také neokonzervativisté, kteří již delší dobu bojovali za lídrovské postavení Spojených států na poli zahraniční politiky.

2.4 Demokratizace Blízkého východu

Ve chvíli, kdy se invaze v Iráku stala irelevantní, bylo nutné vytyčit nový cíl administrativy G. W. Bushe. Od počátku své éry prosazoval demokracii, a právě to se stalo hlavním cílem jeho zahraniční politiky, při čemž zastával tvrzení, že islám a demokracie mohou spolu velmi efektivně fungovat. Jako problém tedy nespatořoval islám, ale nedostatek svobody a možnosti volby. Bush tedy usiloval o šíření demokracie na Blízkém východě a zamezení šíření zbraní hromadného ničení. Vzniká tak tzv. Freedom agenda.(The National Endowment for Democracy)

Šíření demokracie na blízkém východě se tak skládá z několika důležitých kroků. Prvním krokem byl založení MEPI⁶, tedy Iniciativy partnerství pro Blízký východ v roce 2002. Jednalo se o klíčový prvek soft power v mezinárodní politice Bushe Jr. MEPI se opíralo především o tyto čtyři pilíře, které byly vytvořeny na základě analýzy odborníku arabského původu:

---

⁵ „Tento boj byl nazýván střetem civilizací. Ve skutečnosti to je boj o civilizaci. Bojujeme, abychom udrželi způsob života, který je lidem umožňován ve svobodných zemích.“

⁶ Iniciativa Východní partnerství US-Middle (MEPI) je US State Department program, který podporuje organizace a jednotlivce v jejich úsilí o prosazování politické, hospodářské a sociální reformy v Středním východě av severní Africe (MENA).

- politický, který usiloval o demokratizaci a posílení společnosti, sestavení demokratické vlády a vznik nezávislých médií,
- ekonomický,
- vzdělávací reformy,
- zrovnoprávnění žen.(Bockenfeld 2014)

V prvních letech neměla MEPI úspěch. Přejít k demokratizaci se stále nechtělo. (Stewart) Kritika usilovala od oddělení organizace od ministerstva zahraničí a usilovalo se o vytvoření soukromé organizace, která by vládou byla dotována. Důvodem měla být nedostatečná zkušenost úředníků s vedením rozvojových organizací a také neadekvátní financování malých projektů. MEPI také bojovalo s nálepkou nástroje, kterým chtěl západ dosáhnout svých imperialistických tužeb.(Carothers 2005)

Po dobu vlády Bushe došlo ovšem k velkému posunu v průběhu MEPI. Kritika sice uvedla, že většina financí byla vložena do vládních programů a minimum bylo investováno do neziskových organizací, avšak většina negativ se podařila během tohoto období překonat. Došlo k vybudování pevné sítě ambasad, posílení proamerického pohledu mnoha občanů, kteří viděli pomoc jako pozitivní, zapojení demokracie a lidských práv. MEPI usilovalo především o posílení demokracie, což se tak úplně nepovedlo. Za neúspěchem stojí především spolupráce s arabskými vládami, které reformy provádí spíše marginálně. MEPI se mělo zaměřit na neziskové organizace a pomoci spřízněncům demokracie realizovat jejich projekty. (Wittes 2009)

Dalším podstatným projektem byla Iniciativa partnerství pro širší Blízký východ a Afriku, neboli BMENA. Cílem bylo ekonomické posílení těchto států a jejich liberalizace, šíření demokracie a podpora demokratických organizací, svobodné volby a reforma soudnictví. První sjezd organizace proběhl v roce 2004 za přítomnosti států G8. Vliv na vývoj iniciativy měly bezpochyby odlišné zahraniční politiky Spojených států amerických a evropských států. USA se nebrání použít sílu a nátlak, což arabské státy pochopitelně nepřehlížely, činy jsou plné rétoriky a usilují o dosažení cíle v co nejkratším čase. Tento přístup je založen na principu top- down. Oproti tomu evropské státy na změnu tolik nespěchají, jsou více trpělivé a používají přístup bottom – up s cílem tyto státy především stabilizovat.(Renshon 2007) Za neúspěchem můžeme vidět také

dopady izraelsko – palestinského konfliktu, který USA nebrala v potaz.(Hamzawy, Ottaway 2004)

Za neúspěchem těchto organizací stojí negativní obraz Bushovy administrativy, který byl arabskými zeměmi přijímán, dále pak je tu fakt, že byly realizovány agenturou USAID, která neměla mnoho úspěchů ani za vlády předchozího prezidenta Clintona. V neposlední řadě je nutné zmínit nedostatek finančních prostředků.(Dalacoura 2001)

Dalším krokem byla veřejná diplomacie, která patří k soft power. USA usilovalo především o mezinárodní informační aktivity, podporu vzdělávání a vzájemné poznávání kultury, což mělo být prováděno prostřednictvím výměnných pobytů a mezinárodní vysílání. Cílem Ameriky bylo vzdělávání elit a také vyvracení klamného stanoviska, že USA dává 11. září 2001 za vinu celému muslimskému světu. V roce 2003 byla vydána zpráva Changing Minds, Winning Peace, ve které stálo, že Spojené státy na popularitě u arabských států ztrácejí, což pochopitelně nekorespondovalo s tím, o co Amerika usilovala.(Djerejian 2003) Pro Ameriku bylo velice obtížné naklonit si arabské státy, protože mnohdy americká propaganda byla využívání přesně naopak. Nepřispělo k tomu ani svržení Husajnovy vlády v Iráku, které slibovala stabilizaci režimu. Jak je známo se toto nestalo, takže místní vnímají Američany pouze jako ty, co vtrhly do jejich domovů. (Wallin 2012)

Válka v Iráku se stala předmětem mnoha diskuzí a důvody již byly přiblíženy v kapitole o Bushově doktríně. Mnoho lidí se domnívá, že se jednalo o válku zbytečnou, a Bush tak musel přesvědčit nejenom arabské státy, ale také spojence spolu s americkými obyvateli o smyslu této invaze. V polovině roku 2006 dokonce 85 % amerických obyvatel považovalo demokratické snahy, kam i válka v Iráku spadá, G. W. Bushe za neúspěšné.(DeBartollo 2008)

Válka v Iráku vyvolávala spousty debat ještě před jejím zahájením. Neokonzervativci byli zastánci tohoto kroku a vnímali jej jako první krok k demokratizaci Blízkého východu. Realisté ovšem v tomto bodě viděli určitý zádrhel, protože pokud jeden stát vyhrožuje druhému, pak musí nutně dojít k nějaké reakci. Neokonzervativci vnímali odstranění Saddáma jako odstranění hrozby v rámci nukleárních programů, avšak realisté poukazovali na možnost, že to bude právě spouštěč, proč získat nad Amerikou jadernou převahu. Americká

invaze v Iráku byla vnímána jako vojenská okupace, což na popularitě přidalo islámským hnutím. (Mearsheimer 2005)

Bush v boji proti terorismu používá tzv. 4D strategii:

- poražení neboli defeat: jedná se o porážku teroristických organizací ve smyslu zasadit klíčovou ránu, která jim znemožní používat zdroje potřebné k jejich fungování,
- odepřen neboli deny: jedná se o sponzorství a další financování, poskytování útočišť a další,
- omezení neboli diminish: jedná se o eliminaci podmínek, které teroristické organizace využívají pro vlastní dobro. Je to chudoba, nezaměstnanost, nemoci a další,
- obrana neboli defend: vytvoření speciálních organizací, které by byly v boji proti terorismu aktivní.⁷ (Bush 2006)

Bush byl prezidentem, který neváhal použít vojenskou sílu. Dokonce sám často uváděl, že vojenská síla je nejefektivnější obranou či odplatou. Bush také jako první začal uvádět spojitost mezi terorismem a náboženstvím. Nejedná se o to, že by zastával názor, že muslimové vnímají terorismus jako možnou cestu, ale spíše se takto snaží obhájit své násilné činy. U Bushe dochází k tzv. vyhranění jasného stanoviska ostatních států k této problematice. Jedná se o tzv. „černobílou optiku“ neboli „s námi nebo proti nám“ v boji „dobra proti zlu“. Podle něj zde místo pro jinou variantu není. Státy chtějí s teroristy válčit a eliminovat hrozbu či nikoli. Bushova administrativa má na svém kontě mnoho nových center a agentur, jejichž cílem je posílení americké bezpečnosti vůči teroristické hrozbě. Bush chtěl od svých občanů loajalitu a solidaritu vůči jeho přístupu i za cenu vzdání se osobních svobod. Došlo k tomu v momentě schválení Patriot Act a Military Commissions Act of 2006, čímž došlo k suspenzi Habeas Corpus Act. Tyto zákony se staly kontroverzními pro ostatní státy, které Bushe podezíraly ze snahy o zajištění neomezené a nezávislé moci prezidenta.

Pro kroky Bushovy administrativy po útoku z 11. září 2001 lze podle mého soudu bez větších obav hovořit o preventivní sebeobraně (podle definice

---

⁷ Jsou to např. National Strategy for Homeland Security, National Strategy for the Physical Protection of Critical Infrastructures and Key Assets, National Strategy to Secure Cyberspace ad.

Malenovského, kterou jsem zmínila v kapitole o bezpečnostní kultuře). Co se týče samotné vojenské intervence, zvolila Bushova administrativa v případě Afghánistánu kombinaci leteckých úderů s navazujícími pozemními operacemi speciálních sil. Většinu úkolů v rámci pozemních bojů plnila Severní aliance (vnitřní opoziční ozbrojené síly). Tato strategie byla úspěšná, zapříčinila ochromení vojenských struktur al-Káidy a Talibánu. Afghánistán sice přestal být hrozbou, ale nebezpečí plynoucí z globálního terorismu přetrvávala.

3 ADMINISTRATIVA BARACKA OBAMY

Americké prezidentské volby z roku 2008 se vepsaly nejen do amerických, ale i celosvětových dějin jako jeden významný milník, kdy došlo k prolomení určité etnické a kulturní bariéry a zvolení prvního amerického prezidenta tmavé pleti. Tato událost je často v odborném prostředí označována zkratkou WASP⁸. Demokrat Barack Hussein Obama⁹ byl do funkce amerického prezidenta zvolen 4. 11. 2008 a porazil tak svou soupeřku Hilary Clinton. Inaugurace proběhla 20. 1. 2009 roku a stal se tak 44. prezidentem Spojených států amerických.(www.whitehouse.gov) V následujících volbách svou funkci velice těsně obhájil a porazil tak republikána Johna McCaina. Prezidentský mandát mu vypršel v lednu roku 2017. (CNN)

Obamově administrativě je možné připsat hned několik úspěchů. Patří mezi ně dopadení hlavy teroristické organizace al – Káida Usámy bin Ládina a ukončení války v Iráku. Snažila se také o ukončení mise v Afganistánu. Pochopitelně se nejedná o snadné kroky, avšak nutno dodat, že se Obama a jeho administrativa nemuseli potýkat s tak nepříjemnou událostí, jako bylo 11. září 2001 v případě G. W. Bushe. Pochopitelně musíme brát ohled na jiné události, jako například příliv teroristických útoků ve světě, či ekonomickou krizi.

3.1 První kroky Obamovy administrativy

Bylo hned několik faktorů, které přispěly k výhře a zvolení Baracka Obamy do prezidentského křesla USA. Jedním z nich byla ekonomická a finanční krize, se kterou se USA a celý svět potýkal. Fakt, že americký lid hledal po dvou obdobích G. W. Bushe, protože již byl unaven z vedení válek v Iráku a

---

⁸ WASP, jedná se o zkratku, jež označuje white Anglo- Saxon protestant, Po J. F. Kennedym je Obama teprve druhým prezidentem, který není protestant.

⁹ Barak obama se narodil 4. srpna 1961 v Honolulu na Havaji. Původ jeho rodiny je poměrně pestrý. Matka se narodila v Kansasu, prarodiče pochází z Irska. Otec se narodil v Keni. Barak Obama je pokřtěný a sám sebe za křesťana označuje. Je to první americký prezident s afroamerickými kořeny.

Afganistán. V neposlední řadě nemůžeme opomenout ani skvěle odvedenou práci jeho týmu, jenž se na průběhu celých voleb významně podílel, a také samotná postava Baracka Obamy, jež si získala lid svým příjemným a charismatickým vystupováním, bezprostředním chováním jeho rodiny a skvělými komunikačními schopnostmi.

V rámci své kampaně se zaměřil především na diplomatické vztahy, multilateralismus (tento aspekt považuji za jeden z nejvýraznějších v rámci Obamova funkčního období) a vztahy s mezinárodními organizacemi. Poukazoval na nutné využívání soft power a jeho přístup je považován za pragmatismus očištěný od ideologie. Jednalo se tedy o velikou změnu oproti unilateralistickému G. W. Bushovi, který si zakládal na vývozu amerických hodnot a používal především hard power. Obama si uvědomoval stále rostoucí sílu Ruska a Číny a již ve své předvolební kampani poukazoval na nutnost podílení se těchto států na mezinárodních dění. Pokud se jedná o otázku Blízkého východu, tak Obama usiloval především o napravení spáchaných škod, protože války předchozí administrativy, ačkoli často byly označovány právě jako preventivní válka a boj za demokracii, tak v arabských zemích působily jako válka proti islámu. Apeloval, že je nutné stáhnout americké jednotky z Iráku i Afganistanu a zrušit věznici na Guantánamo. V neposlední řadě se ve svém programu zaměřil na jaderné programy Iránu a Teheránu.(Indyk, Lieberthal, O`Hanlon 2012)

Na počátku vlády Baracka Obamy přetrvávaly problémy, plynoucí z politiky George W. Bushe. Bushova strategie boje proti terorismu vyvolávala vlnu nesouhlasu jak na domácí půdě, tak na mezinárodní scéně. Náklady na válku s terorismem se neúměrně zvyšovaly, pomalejší růst ekonomiky šel zase ruku v ruce s rostoucím deficitem, zvyšujícími se cenami ropy a růstem nákladů na zdravotní péči. (Staten 2005) Proto byl Obamův zahraničně-politický program do značné míry založen na vymezení se vůči Bushově zahraniční politice.

Role prezidentova poradce pro národní bezpečnost se stal právník Thomas. E. Donilon, jenž zastával svou funkci až do roku 2013.(The Council on Foreign Relations) Obamova administrativa si uvědomovala vážnost mírových procesů na Blízkém východě, a proto byl jmenován do funkce speciálního vyslance diplomat George Mitchel, který měl s blízkovýchodní oblastí mnoho zkušeností z minulé administrativy.(CNN) Tuto funkci v dalším volebním období Obamy nahradil

bývalý velvyslanec USA v Izraeli, Martin Indyk. Viceprezidentem se stal Joe Biden.(Shear 2013)

Velký zájem byl pochopitelně o obsazení klíčových rezortů. V prvním volebním období měla ve své kompetenci americkou diplomacii poražená Hilary Clinton, jež zastala úřad ministryně zahraničí(www.history.state.gov), a v druhém ji vystřídal John Kerry. Který je v tomto úřadu nyní.(www.state.gov) V rezortu ministra obrany se za první období usadil Leon Panetta a v druhé jej nahradil Chuc Hagel.(Shear 2013)

Prvním problémem, se kterým se nový prezident musel vyrovnat, bylo rozhodnutí, do jaké míry naváže na Bushovu doktrínu. Úkol to byl nelehký, protože jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, doktrína vznikla především jako reakce na události z 11. září a celé administrativě bylo zcela zřejmé, že je potřeba pozměnit některé její body, avšak je také nutné zohlednit stále trvající hrozby, mezi které patřil zejména iránský jaderný program. Klíčem bylo změnit strategii na poli mezinárodních vztahů. Obamovi bylo doporučeno upustit od strategie hard power, ale nepřecházet přímo k soft power. Kompromisem se staly tzv. Smart power, což je označení pro kombinaci obou strategií při vedení mezinárodních vztahů.(Renshon 2007)

Pokud bývalý prezident G. W. Bush zdůrazňoval sílu Ameriky a nutnost, aby se jí spojenecké státy podrobily, pak Obamův přístup se stal mnohem více realistický a počítal se silou ostatních států.(Holmes, Carafano 2010) Při inauguraci se Obama vyhnul tématu demokratizace a ministryně zahraničí Hilary Clinton se zaměřila na tři D v rámci zahraniční politiky: defense, diplomacy, development. Tato administrativa se od počátku chtěla vymanit od tzv. Freedom Agenda a v roce 2009 Obama ve svém projevu, týkajícímu se vztahu Západu k islámským zemím uvedl: „*Vím, že v posledních letech panovala kontroverze ohledně podpory demokracie spojená především s válkou v Iráku. Abych to ujasnil: žádný systém vlády nemůže být ustaven jedním národem na jiný.*“ (The New York Times 2009: Obama's Speech in Cairo)

Obama zastával názor, že lidé po celém světě usilují o totéž, tedy dodržování lidských svobod, práva na život, svobodu projevu a spravedlnosti, při čemž ovšem dodával, že toto nejsou pouze americké hodnoty, ale hodnoty univerzální. (The New York Times 2009: Obama's Speech in Cairo) Distancoval se od postupů předchozí administrativy uvědomoval si, že napravení reputace

bude s ohledem na válku v Iráku a metody v Guantánamo bude dlouhou cestou.(Carothers 2005)

Hilary Clinton usilovala vytvoření demokratizačních programů, které by měly skutečný přínos a efekt. Došlo k vytvoření Quadrennial Diplomacy and Development Review, což byla zpráva, jejíž cíle bylo především zefektivnění spolupráce mezi ministerstvem zahraničí a USAIDem¹⁰. Klíčové bylo zaměření na soft power a zapojení diplomatů, odborníků na rozvojovou činnost a dalších expertů.(The Quadrennial Diplomacy and Development Review) Tato zpráva byla odborníky přijatá poměrně kladně, protože obsahovala mnoho správných idejí, avšak chyběly v ní podstatné informace o analýze postupů bývalé administrativy, pochybení při procesech demokratizace arabských států a financování.(Cordesman 2010)

3.2 Boj proti terorismu v pojetí Obamovy administrativy

Základním cílem pro Obamovu administrativu při vedení zahraniční politiky bylo sjednocení cílů a poučení se z chyb minulých cestou vzájemného pochopení, tolerance, a především nepovyšování postavení Ameriky nad ostatní státy.(Patterson 2012) Velký význam byl kladen na nezbytnost eliminace útočišť teroristů. Eliminace těchto útočišť podle Národní bezpečnostní strategie USA z roku 2010 a Národní protiteroristické strategii z roku 2011 spočívá v podpoře vlád při znovuzískání moci nad územím. (National Strategy for Counterterrorism 2011)

Ian Shapiro je poněkud skeptický, co se týče řešení problému zhroucených států. Tento problém podle něj není možné vyřešit pouze v rámci strategie národní bezpečnosti a přístup minulé vlády hodnotí jako kontraproduktivní, protože poměrně stabilní státy, hlavně Irák, svou vojenskou intervencí přivedl do stavu států slabých a tím rozšířil řady potenciálních útočišť teroristů. Potenciál naopak vidí v pomoci ve formě budování infrastruktury, zajištění bezpečnosti hranic, zajištění zpravodajského dohledu nad nimi a to vše v rámci multilaterální spolupráce s regionálními aktéry i mezinárodními organizacemi. (Shapiro 2009)

---

10 US Agency for International Development

Americké ozbrojené síly zůstaly i nadále základním kamenem bezpečnosti Spojených států amerických, Obama však apeloval na nutnost doplnit je prací diplomatů, inteligence, justice a hlavně politických spojenců. Obama rovněž zdůrazňoval, že Spojené státy jsou ve válce proti terorismu, nikoli ve válce proti islámu. V rámci bezpečnosti kultury se zaměřil spíše na prevenci útoků na americké půdě, na posílení letecké bezpečnosti a hlavně v zabránění teroristům získat zbraně hromadného ničení. (National Strategy for Counterterrorism 2011)

Velká změna ve strategii boje proti terorismu nastala v květnu roku 2013, kdy Barack Obama oznámil ve svém projevu na půdě National Defense University ve Washingtonu, že Spojené státy se staly bezpečnějšími a míra hrozby teroristických útoků na jejich území poklesla. Hlavním cílem protiteroristické politiky od roku 2011 zůstalo zničení al-Káidy v Afghánistánu a příprava afghánské vlády na převzetí zodpovědnosti za bezpečnost této země. Za důležitý cíl bylo stanoveno odstranění příčin terorismu, které Obama viděl hlavně v sociální nerovnosti a chudobě. Rovněž byla podepsána upravená pravidla pro použití vojenské síly proti teroristům, která nyní říká, že vojenskou sílu lze využít pouze tehdy, pokud není možné zajmout teroristy živé, či pokud hrozí bezprostřední nebezpečí teroristických útoků proti občanům Spojených států. (U.S. Policy Standards and Procedures for the Use of Force in Counterterrorism Operations Outside the United States and Areas of Active Hostilities 2013) Ve svém projevu Obama vyzdvihoval použití bezpilotních letounů, které se ukázaly být velmi efektivním nástrojem pro provádění cílených útoků na důležité představitele al-Káidy. Útoky bezpilotních letounů jsou přesné a představují menší riziko civilních obětí.

Výsledkem tohoto přístupu bylo snížení počtu vojenských jednotek v Afghánistánu a Iráku. Ve své strategii (NSS) z roku 2015 Obama zdůraznil, že by bylo chybou soustředit se pouze na vojenskou moc a že mnohem podstatnější je bojovat s ideologií a příčinami násilného extremismu. Terorismus považuje sice stále za velkou hrozbu, hodnotí ji však jako menší než dříve. Nákladné a rozměrné operace, jejichž organizaci měly na starosti především Spojené státy, pak proklamoval nahradit zaměřením se na konkrétní operace nebo prevenci. (The White House - The 2015 National Security Strategy)

V rámci naplnění amerických cílů, kterým byl především boj s terorismem, se stalo především ukončení války v Sýrii mezi režimem prezidenta

Bašara al- Asáda a jeho vojsky proti militantním skupinám a politickým hnutím. Klíčové je rozeznat, jak jednotlivé státy a jejich spojenci nahlíží na válku v Sýrii. Pro Spojené státy americké a jejich spojence je Asad válečným zločincem, který stojí za počátkem občanské války a proti pokojným demonstrantům používal mezi jinými chemické zbraně, proto usiluje o vytvoření nové syrské vlády, která by byla složená jak z allvitů tak i sunnitů. Oproti tomu pro Rusko je Asad legitimním syrským vládcem a vměšování se USA do vnitrostátních záležitostí je podle Putina pravým důvodem rozšiřování terorismu v zemi. Došlo již k několika mírovým pokusům v zemi, avšak všechny byly bezúspěšné. 27. února 2016 došlo k odmítnutí příměří v Alepu ze strany syrské opozice. Docházelo také k dalším palbám a nejsilnější byly útoky ze dne 23. a 25. dubna 2016. Lid v Alepu je nespokojený, protože vládní jednotky jsou nečinné. Vládní jednotky jsou také nespokojené a musí čelit útokům ze stran teroristických islamistických skupin.

3.2.1 Boj s IS a Operace Inherent resolve

S odkazem na hrozbu Islámského státu vznikla na poli bezpečnosti USA komplexní strategie pro boj proti této teroristické skupině. Barack Obama ve svém projevu z 10. září 2014 ke strategii říká: „Náš cíl je jasný: budeme rozkládat a nakonec zničíme Islámský stát prostřednictvím komplexní a trvalé protiteroristické strategie.“(The White House 2014) Náplní strategie jsou 4 klíčové body: nálety proti IS, podpora pozemních sil, snaha odříznutí IS od financí a poskytování humanitární pomoci.(The White House 2014). Ve spolupráci s dalšími státy Evropy vznikla k boji proti IS operace s názvem „Bytostné odhodlání“ (OIR), která si klade za cíl eliminovat IS, jakožto hrozbu pro Irák a další země včetně USA. Představuje spolupráci zemí s využitím potřebných diplomatických, informačních, vojenských a ekonomických nástrojů za účelem zničení této teroristické skupiny. (Eichler, Stejskalová 2017)

Boj proti terorismu v podání Baracka Obamy představuje úplně jiný rozměr, co se týče způsobu využití vojenské síly, zatímco dříve byly využívány bombardéry, nyní jsou využívány drony, které vykazují menší škody spáchané v zasažené oblasti. Jedná se o kladný technologický pokrok, kdy je umožněn rychlý zásah, jehož cílem je individuální jedinec. (Eichler, Stejskalová 2017)

3.3 Arabské jaro

Přelom let 2010 a 2011 s sebou přinesl také vznik nového fenoménu, který je v celém světě znám pod pojmem arabské jaro. Tento termín souvisí s vlnou demonstrací a nepokojů, které proběhly v arabských zemích v oblasti MENA. (Manfreda 2017) Tyto nepokoje postupem času došly až ke změně prvků nebo celých struktur vlády u středomořských států severní Afriky. Lidé usilovali o demokratizaci jejich států, tedy jejich politických režimů, a tak došlo k hromadným demonstracím od Tuniska přes Libyi až k Egyptu. Výjimkou nebyla ani Sýrie, kde tyto občanské nepokoje vyústily až k válce povstalců proti prezidentovi Bašár al – Asadovi a vládním jednotkám.

USA a EU vnímaly tyto nepokoje pozitivně, protože v nich viděli snahu o demokratizaci autoritářských režimů a sám Barák Obama několikrát na tyto demokratizační postupy apeloval. V rámci demokratizace arabských států však Barákova administrativa učinila několik chybných kroků: „...především na chyby v přístupu k Husnímu Mubárakovi v Egyptě, nezdar při smysluplných reformách v Bahrajnu či pozdější nedostatečný nátlak na Bašára al-Asada, ohledně reform v Sýrii.“ (Indyk 2012: 221)

Spojené státy se v této záležitosti angažovaly také proto, že se v případě Egypta a Sýrie jednalo o sousední státy silného amerického spojence, Izraele, který ovšem v těchto aktivitách zaujímal spíše rezervovanější přístup, což bylo způsobeno jakýmsi druhem stabilního partnerství mezi Izraelem a prezidentem Mubárakem a jeho režimem.¹¹ I přesto, že Izrael podporoval demokratizaci arabských zemí, tak v otázce Egypta a Sýrie byl spíše zdrženlivý, což ústilo především z určitého pragmatismu a vlastních zájmů. Pokud jde konkrétně o Sýrii a Asadovým režimem¹², pak pro Izrael byla klíčová stabilita hranic, kterou tento režim udržoval. (Čejka 2013) Izrael se především obával nástupu islamistických stran, jež měly poměrně široké zastoupení, a například v Egyptě se Muslimští bratři dočkali volebního úspěchu, což by přineslo znatelné ochlazení vzájemných

---

11 Husní Mubarak byl egyptským prezidentem v letech 1981 až 2011

12 Basáš al- Asás je od roku 2000 prezidentem Sýrie, který se momentálně potýká s nepokoji a válkou o moc v zemi

vztahů. Egypt ukončil výstavbu bariéry s pásmem Gázy, jejímž cílem bylo zamezení pašování zbraní. Dále je možné jako příklad uvést návštěvu iránského velvyslance v Egyptě, což směřuje k narovnávání vzájemných vztahů, což by bylo pochopitelně nevýhodné pro Izrael.(Čejka 2013)

Barákova administrativa podporovala přechod k demokracii především v Libyi, Tunisku a Egyptě. V Egyptě sice podporovali Mubarakův režim, což bylo spíše spojeneckým tahem, avšak po jeho neúspěchu se Obama rozhodl od spojení ustoupit. Pro americké úmysly byl klíčový Bahrajn, kde je americká základna a v případě destabilizace by došlo k ohrožení ropného průmyslu v Saudské Arábii, proto zde nebyla ze strany Ameriky demokratizace podpořená. Dalšími důvody byl také nejistý vývoj těchto reforem, což by nemuselo podporovat právě boj s terorismem, který byl pro USA klíčový. Sám Obama měl i v těchto zemích rezervovanější postoj ke změně režimu, protože nechtěl přejímat zodpovědnost za tyto změny. (Carothers 2005)

V rámci naplnění amerických cílů, kterým byl především boj s terorismem, se stalo především ukončení války v Sýrii mezi režimem prezidenta Bašara al- Asáda a jeho vojsky proti militantním skupinám a politickým hnutím. Klíčové je rozeznat, jak jednotlivé státy a jejich spojenci nahlíží na válku v Sýrii. Pro Spojené státy americké a jejich spojence je Asad válečným zločincem, který stojí za počátkem občanské války a proti pokojným demonstrantům používal mezi jinými chemické zbraně, proto usiluje o vytvoření nové syrské vlády, která by byla složená jak z allvitů tak i sunnitů. Oproti tomu pro Rusko je Asad legitimním syrským vládcem a vměšování se USA do vnitrostátních záležitostí je podle Putina pravým důvodem rozšiřování terorismu v zemi. Došlo již k několika mírovým pokusům v zemi, avšak všechny byly bezúspěšné. 27. února 2016 došlo k odmítnutí příměří v Alepu ze strany syrské opozice. Docházelo také k dalším palbám a nejsilnější byly útoky ze dne 23. a 25. dubna 2016. Lid v Alepu je nespokojený, protože vládní jednotky jsou nečinné. Vládní jednotky jsou také nespokojené a musí čelit útokům ze stran teroristických islamistických skupin.

3.4 Veřejná diplomacie, snaha o vymanění z vojenské intervence

Obamova administrativa se rozhodla zachovat část Bushovy Freedom Agendy, kam spadala iniciativa MEPI. Došlo k významné podpoře při demokratizačním procesu v zemích BMENA.(McInerney 2010) K výrazným změnám došlo především u financování, kdy Obamova administrativa zvýšila finance především u nevládních organizací v autoritářských státech. Pochopitelně si na prostředky „šáhla“ zejména pro demokraticky založené organizace, což korespondovalo americkým zájmům. (Hassan 2013)

Pokud se tedy financování Bushovy administrativy zaměřilo především na vládní organizace, pak bylo zaměření Obamovy administrativy především na ty nevládní, což pochopitelně podpořilo především občanskou společnost, to bylo cílem již bývalého amerického prezidenta. Pokud bychom měli hovořit o konkrétních číslech, pak Obamova administrativa vložila na Iniciativu partnerství pro Blízký východ v letech 2010 až 2014 cca 71 milionů dolarů ročně. Oproti tomu Bushová administrativa vkládala ročně asi 69 milionů dolarů.(Alessandri, Hassan, Reinert 2015) Po arabském jaru ovšem docházelo spíše k úpadku podpory demokracie a opětovné podpoře represivní vlády v jednotlivých státech. Jako příklad můžeme uvést přesun regionální pobočky MEPI z Tuniska do Maroka.

Jedním z reakčních kroků na události arabského jara ze strany Obamy bylo vytvoření MENA- TIP neboli Trade in Investment Partnership Initiative. Jednalo se o aparát, prostřednictvím kterého se vládní agentury měly angažovat na podpoře obchodu a investic v tomto regionu. USA spolupracovalo především s Egyptem, Jordánském, Marokem, Tuniskem. Minimálně také s Libyí. (Akhtar, Bolle, Nelson 2013)

Předchozí koncept byl zaměřen vyloženě na ekonomickou oblast, avšak situace v regionu si žádala větší zapojení i v politické sféře a vzniká tak Office of The Special Coordinator For Middle East Transitions neboli MET. Cílem byla podpora svobodných voleb v tomto regionu, vznik demokratických institucí, aktivní vývoj občanské společnosti, zaměření na významné sektory místních ekonomik. (Office of The Special Coordinator For Middle East Transitions)

Veřejná diplomacie si od doby Bushe prošla významnou změnou, za což mohou také nové technologie a sociální média jakožto silný komunikační nástroj.

V roce 2006 došlo k založení Digital Outreach Team, jenž spadl pod ministerstvo zahraničí, a jeho hlavním cílem byla komunikace s obyvateli, aby se předešlo možnému komunikačnímu šumu. (Dutton, Khatib, Thewall 2012) Dalo to základ Obamově administrativě při komunikaci s arabskými občany a jako příklad může posloužit Obamův projev v roce 2009 v Káhiře, který byl on-line přenášen a překládán do celého světa prostřednictvím sociálních médií. Velký důraz oproti předchozí administrativě kladla ta Obamova na partnerství a spojenectví, které je založeno na vzájemné úctě a respektu. Podpořila to také QDDR, jež rozšiřovala své zahraniční pobočky, využívala nových prostředků, jakými jsou sociální média, vyučování anglického jazyka, založení komunikačních center, které byly zaměřeny na násilný extremismus a v neposlední řadě lepší informovanost hlavních politických aktérů o celkové situaci a diplomacii. (The Quadrennial Diplomacy and Development Review)

Obamova administrativa se chtěla vymanit vojenské intervence. Změna nastala v případě Libye, kdy se prezident bránil tím, že usiluje o zmaření masakru obyvatel ze strany Kaddáfího a jeho režimu. (Tardelli 2011) Útok na Libyi byl schválen NATO a vzdušné útoky schválila i Rezoluce rady OSN č. 1973. (Bergen, 2011) Primárně tedy nebylo cílem změnit, ale chránit civilisty a opozici, avšak vzniká zde paradox, protože tato ochrana bez zbavení Kaddáfího moci by nebyla možná. (Payandeh 2012)

Obama se chtěl také za každou cenu vyvarovat vojenské intervenci v Sýrii, kde po událostech arabského jara vypukla občanská válka. Ve chvíli, kdy prezident Bašár al – Asad použil proti syrskému civilnímu obyvatelstvu chemické zbraně, se ale Obama rozhodl jednat. Jeho cílem nebyla vojenská intervence, ale eliminace chemických zbraní. Cíl byl splněn bez zapojení vojenských sil a pouze diplomatickou cestou pouze s pomocí humanitární pomoci a uvalení ekonomických sankcí. (Remarks by the President in Adress to the Nation on Syria).

4 KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY G. W. BUSHE A B. OBAMY

V předcházejících kapitolách jsem se obšírně zabývala charakteristikou bezpečnostních politik dvou amerických prezidentů, jmenovitě George W. Bushe a Baracka Obamy, kteří oba fungovali po dvě funkční období. Zatímco George W. Bush byl v prezidentské funkci nucen urychleně se vyrovnat s útokem z 11. září 2001 a nastavil bezpečnostní politiku Spojených států amerických takovým způsobem, aby adekvátně reagovala na nastalá rizika, Barack Obama musel reagovat na problémy, které vyplývaly do velké míry z nespokojenosti americké veřejnosti z obrovských nákladů na vojenské operace, zaměřené na potírání teroristických hrozeb, poklesu ekonomiky a dalších aspektů.

Bezpečnostní politika administrativy G. W. Bushe a Baracka Obamy se v lecčem rozcházela. Rozdíl byl především v přístupu ke spojeneckým státům, kdy Bush zastával poněkud imperialistické stanovisko a uváděl, že pokud se metody, které v rámci bezpečnostní politiky aplikuje, nelíbí, pak bude i tak jednat dle svého vlastního uvážení. Tento model, disponující konfrontačním charakterem, vešel ve známost pod názvem Regime Change Policy. Možná právě touto cestou došlo k „ilegální“ válce v Iráku, avšak do jaké míry byl tento tah mylný, není možné posoudit. Tzv. druhá irácká válka nabyla obrovského rozsahu, šlo o největší americkou válku od dob vietnamské války. Kromě ilegality lze této válce přiřknout rovněž status nelegitimnosti, protože se nepotvrdil ani jeden ze dvou primárních důvodů, kvůli nimž došlo k jejímu rozpoutání. Bezpečnostní kultura Bushovy administrativy se vyznačovala především zveličováním bezpečnostních hrozeb, militarismem, unilateralismem a revizionismem, spočívajícím v odhodlání vynutit si změny ve vnitřní a vnější politice zemí islámského světa. (Eichler, 2014) V závěru druhého Bushova období byl vyvíjen čím dál větší tlak na urychlené řešení Irácké krize, která vysávala vojenské i finanční prostředky Spojených států amerických.

Obama oproti Bushovi apeloval na vzájemný respekt a důvěru mezi státy. Usiloval o udržení kvalitních spojeneckých států, a i když si uvědomoval, že USA je lídrem, tak zároveň apeloval na to, že je potřeba nezapomínat na spojence.

Obama tedy zavrhl snahu přeměnit svět dle americké představy a přestal se přehnaně spoléhat na využívání vojenských prostředků. Nevnucoval vojenské řešení irácké občanské války a apeloval na fakt, že mír mohou nastolit pouze sami iráčtí vůdci.

Společným aspektem obou administrativ je apel na demokracii. Jak George W. Bush, tak Barack Obama shodně deklarovali, že nejlepší řešení globálních problémů, jako je například právě terorismus, je demokratizace nedemokratických států. Postup obou administrativ k tomuto cíli byl však diametrálně odlišný. Zatímco Barack Obama vsázel na úlohu mezinárodních organizací v duchu svého multilaterálního přístupu, George W. Bush těmto organizacím příliš neholdoval, což bylo naopak ve shodě s jeho unilaterálním konceptem.

Zatímco George W. Bush byl republikán, obhajující neokonzervatismus a náboženství, Barack Obama se projevoval plně jako liberální demokrat, nesouhlasící s válkou v Iráku. Snažil se o postup proti terorismu umírněnějším způsobem, mimo jiné i nepřímými metodami, jako například rozvojem zahraniční politiky a spoluprací s jinými státy a organizacemi. V prvním funkčním období se Baracku Obamovi podařilo ukončit válku v Iráku a připravit odchod vojenských jednotek z Afghánistánu. Naopak došlo ke zhoršení vztahů s Pákistánem a Čínou. Ve svém druhém funkčním období se musel Obama vyrovnat s posilováním tzv. Islámského státu. Jeho strategie se zaměřila na nasazování zvláštních jednotek, sázela tedy na co nejmenší účast americké armády. Rovněž se pokusil zvrátit většinový přístup k islámu tím, že zdůrazňoval fakt, že terorismus přímo nesouvisí s islámem. Tvrdil, že náboženství není odpovědné za terorismus, že za toto násilí může pouze lidský faktor.

Zajímavé je rovněž srovnání bezpečnostní politiky G. W. Bushe a Baracka Obamy z hlediska technologického využití vojenské síly. Proces změny, který je výstupem této komparace, ukazuje odklon od nasazování pozemských sil k využití cíleného zabíjení pomocí dronů. Tato skutečnost je nejlépe viditelná na amerických vojenských operacích Enduring Freedom, Iraqi Freedom a Inherent Resolve. Posun od bombardérů k dronům nastal především z té příčiny, že se radikálně mění charakter hrozby, proti které jsou nasazovány. Hrozba Islámského státu má počátek mimo jiné v neúspěšných vojenských operacích na území Blízkého východu, což si Spojené státy velmi dobře uvědomily a přehodnotily

proto nasazování vojenských sil v této oblasti a taktiku vojenských operací. (Eichler, Stejskalová 2017)

Je poněkud nelehkým a ošemetným úkolem rozhodnout, která administrativy byla lepší a v čem. Musíme brát v potaz fakt, že v podstatě na začátku prvního funkčního období se G. W. Bush musel potýkat s bezpečnostní krizí, jakou svět neviděl. Jednalo se o útoky z 11. září, které otřásly celým světem. V předvolebním klání se Bush držel spíše rezervovanějších stanovisek, avšak tato událost zcela změnila pohled na mezinárodní bezpečnost a hrozby. Tyto události nikdo nepředvídal a není se tedy čemu divit, že zcela obrátili bezpečnostní strategii opačným směrem.

Cílem Bushe bylo především zamezit potenciální hrozbu, kterou al-Káida pro svět a USA představovala. Bush se v tomto neohlížel na stanoviska mezinárodních organizací a dalších států a vydal se do války. Začala válka v Iránu, která skončila až v dalším období a konec je spojován již se jménem dalšího amerického prezidenta. Obamu ovšem nemůžeme v tento okamžik postavit na piedestal, protože v jeho prvním funkčním období mu bylo vytýkáno, že se mu právě zmiňované války v Iráku a Afganistánu nepodařilo završit a do dalších dvou se zapojil.

Obama oproti Bushovi měl výhodu v tom, že si již teroristickou hrozbu uvědomoval. I přesto všechno se ve svém funkčním období rozhodl věnovat především otázce jaderných zbraní. Jaderné zbraně úzce souvisí s problematikou terorismu – jejich případné použití teroristy by mělo katastrofální následky nejen ve ztrátách na životech civilních obyvatel, ale znamenalo by obrovský zvrat v mezinárodní politice. Tento tah je tedy možné považovat za správný.

V čem je současná situace jiná, než tomu bylo v období administrativy Bushe? Především v metodách a prostředcích. Obama jako jeden ze svých prostředků demokratizačního snažení používá moderní technologie a sociální sítě. Stejně možnosti má i IS a další teroristické organizace. Každý počin a brutální útok je medializován, čímž je de facto vyhovováno účelům teroristů, kteří chtějí šířit své poselství a hrozby mezi „nevěřící“. Široká veřejnost pochopitelně chce být dostatečně informována o tom, co se ve světě kolem děje, ale právě medializace se stala nejsilnější zbraní současných teroristických organizací. Je možné říci, že právě rychlost přenosu informací dává teroristům o ruky nejsilnější

zbraň. Čím více lidí se o jejich útocích doví, tím větší bude vlna strachu ve světě. Tento strach poté vede k silnému sociálnímu pnutí.

Pokud se administrativa G. W. Bushe zaměřila na likvidaci al-Káidy a zamezení vzniku podobné hrozby, kterou představovalo 11. září 2001, a Obamova administrativa v tomto pokračovala, což je možné doložit smrtí Bin Ládina a likvidací buněk al-Káidy a Talibánu, pak je nutné, aby momentální pozornost směřovala k zmražení financí teroristů, což je spojeno s nelegální činností, jako například obchod s bílým masem, s využíváním ropných zdrojů na ovládaném území a bohužel také s financováním ze strany některých států.

Pro názornost a porovnání byla vypracována tabulka se srovnáním přístupu k válce proti terorismu obou prezidentů, ze které by mělo být patrné, zda prezidentů spolupracují či nespolupracují se svým týmem, či spolupracují se zahraničními spojenci a kterými, proti jaké teroristické hrozbě stojí a jakou bezpečnostní strategii zastávají. (viz č. 1. 58)

Srovnání přístupu k válce proti terorismu obou prezidentů:

G. W. Bush	Barack Obama
Nejednotný zahraničně politický tým	jednotný zahraničně politický tým s konečným rozhodnutím, ze strany prezidenta při podpoře týmu
USA jako klíčový hráč, který nehledí na spojence	USA naslouchá a usiluje o spolupráci se spojenci, čímž vylepšuje postavení USA v muslimském světě
spolupráce ve válce proti terorismu především s EU	spolupráce ve válce proti terorismu především s muslimy
unipolarita a hegemonie	multipolarita a spolupráce
v boji proti terorismu se s ohledem na aktuální teroristickou hrozbu zaměřuje na Írán a Sýrii	usiluje s Íránem a Sýrii spolupracovat a s ohledem na aktuální teroristickou hrozbu se zaměřuje na Afganistán a Pákistán
největší teroristickou hrozbou je al – Káida	největší teroristickou hrozbou je Islámský stát
uplatňuje koncept války s terorismem	uplatňuje snahu předcházet konfliktům a útokům, klíčová je diplomacie a spolupráce

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Na začátku psaní bakalářské práce byla stanovena hypotéza: Na bezpečnostní kulturu a bezpečnostní strategii prezidenta G. W. Bushe budou mít vliv události z 11. září, při čemž na bezpečnostní kulturu a bezpečnostní strategii Baracka Obamy budou mít vliv především jeho nezaujaté postoje při řešení konfliktů. Tato hypotéza se potvrdila, jak mohou informace uvedeny v jednotlivých kapitolách doložit.

11. září 2001 se stalo události, které ovlivnily směr americké bezpečnostní kultury a strategie na několik dalších let. Spojené státy se již nechtěly cítit ohrožené a především bezmocné, a právě to řídilo kroky G. W. Bushe a jeho administrativy vedoucí až k „nelegální“ válce v Iráku, jakožto zamezení možné hrozbě. Oproti tomu byla bezpečnostní kultura a strategie Baracka Obamy daleko umírněnější. Neprokazoval imperialistické snahy jako jeho předchůdce a spojence vnímal spíše jako partnery než ty, kdo se musí podříditi americkým krokům.

Nutno podotknout, že výše zmíněné administrativy měly i mnoho společného. Jako příklad je možné uvést shodné kroky v řešení Blízkého východu a jeho mírových jednání. Ačkoli pro prezidenta G. W. Bushe nebyly mírové rozhovory primárním zájmem, tak můžeme vidět v jeho druhém funkčním období vyšší dávku pro – mírového jednání než v mandátu prvním. Stejně tak i prezident Obama, ačkoli oproti Bushovi bylo jeho primárním zájmem obnovení mírového jednání, nebyl v tomto směru ve svém prvním mandátu úspěšný. V druhém funkčním období jmenoval pro tato jednání Indyka a Kerryho a mírové procesy lze hodnotit pozitivně.

Oba prezidenti se museli potýkat s mnoha událostmi, které ovlivnily jejich přístup k válce proti terorismu. Terorismus nelze řešit jakožto oddělený problém, protože teroristé těží z nepokojů v nedemokraticky založených zemích. Právě proto je klíčové proces demokratizace dále rozvíjet a bezpečná útočiště teroristů dále eliminovat.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

Internetové zdroje

The American Presidency Project. 2009. „BARACK Obama's Inaugural Address.“ 20. 1. Dostupné na:

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=44> (6.11.2016).

BBC. 2004. „Al-Qaeda's origins and links.“ 20. 8. 2004. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1670089.stm (16.10.2016).

BBC. 2011. „Palestinian leader Mahmoud Abbas makes UN statehood bid.“

23.9.2011. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-15033357>

(5.2.2017).

BBC. 2014. „What is Islamic State?“ 2.12.2015. Dostupné na:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144> (10.11.2016).

Bergen, Peter. 2003. „Why Libya 2011 is not Iraq.“ *CNN*. Dostupné na:

<http://edition.cnn.com/2011/OPINION/03/20/bergen.libya.us/index.html>

(20.11.2016).

Beuchamp, Zack. 2004. „How the US, its allies, and its enemies all made ISIS possible.“ *Vox*. Dostupné na:

<http://www.vox.com/2014/8/25/6065529/isis-rise> (15.3.2017).

Bush, George W. 2001. „Remarks at Emma Booker Elementary School.“ (video)

Dostupné na:

<http://www.americanrhetoric.com/speeches/gwbush911florida.htm> (1.12.2016).

Byman, Daniel L. a Shapiro, Jeremy. 2015. „Be Afraid. Be A Little Afraid: The Threat of Terrorism from Western Foreign Fighters in Syria and Iraq.“ *Brookings*.

Dostupné na: <https://www.brookings.edu/research/be-afraid-be-a-little-afraid-the-threat-of-terrorism-from-western-foreign-fighters-in-syria-and-iraq/> (10.5.2017).

CNN. Election 2008: <http://edition.cnn.com/ELECTION/2008/results/president/>

CNN. 2009. „George Mitchell named special kvoy for the Middle East“ Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/22/obama.mitchell/> (2.3.2017).

CNN. 2014. „Death of Osama bin Laden Fast Facts.“ Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2013/09/09/world/death-of-osama-bin-laden-fast-facts/> (15.12.2016).

CNN. 2015. „September 11th Fast Facts.“ Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2013/07/27/us/september-11-anniversary-fast-facts/> (5.12.2016).

Čejka, Marek. 2006. „Životní dráha Ariela Šarona.“ *Natoaktual.cz*. 9. 1. 2006. Dostupné na: http://www.natoaktual.cz/zivotni-draha-ariela-sarona-dp2-/na_analyzy.aspx?r=na_analyzy&c=A060109_102107_na_analyzy_m02 (20.11.2016).

Haaretz. 2016. „Abbas´Full speech at the UN General Assembly.“22.9.2016. Dostupné na: <http://www.haaretz.com/israel-news/1.743791> (3.3.2017).

Hasan, Mehdi. 2015 „How Islamic is Islamic State?“ *NewStatesman*. 10.3.2015. Dostupné na: <http://www.newstatesman.com/world-affairs/2015/03/mehdi-hasan-how-islamic-islamic-state> (21.11.2016).

Holmes, Kim R., Carafano, James Jay. 2010. „Defining the Obama Doctrine, Its Pitfalls, and How to Avoid Them.“ *The Heritage Foundation*. 1.9.2010. Dostupné na: http://thf_media.s3.amazonaws.com/2010/pdf/bg2457.pdf (1.2.2017).

- Leffler, Melvyn P. 2004. „Bush’s Foreign Policy.“ *Foreign Policy*. Dostupné na: http://www.jstor.org/stable/4152973?seq=1#page_scan_tab_contents (1.2.2017).
- Manfreda, Primoz. 2017. „Definition of the Arab Spring – Middle East Uprisings in 2011.“ *ThoughtCo*. 10.2.2017. Dostupné na: <http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm> (15.2.2017)
- Mearsheimer, John J. 2005. „Hans Morgenthau and the Iraq war: realism versus neo-conservatism.“ *openDemocracy*. 19.5.2005. Dostupné na: https://www.opendemocracy.net/democracy-americanpower/morgenthau_2522.jsp (5.1.2017)
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2004. Operace „Trvalá svoboda“. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html
- Ravid, Barak. 2014. „Israel Offers Turkey \$20m in Compensation Over Gaza Flotilla Raid.“ *Haaretz*. 3.2.2014. Dostupné na: <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.572069> (2.2.2017).
- Risen, James, Sanger, David E. a Shanker, Thom. 2003: „In Sketchy Data, Trying to Gauge Iraq Threat.“ *The New York Times*. 20.7.2003.
- Shear, Michael D., Parlapiano, Alicia. 2013. „Changes in Obama’s Foreign Policy Team.“ *The New York Times*, 5. 6. 2013.
- Staten, Cliff. 2005. „U. S. Foreign Policy Since World War II. An Essay on Reality’s Corrective Qualities.“ *American Diplomacy* . Dostupné na: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2005/0709/stat/staten_reality.html (15.12.2016).

Syrian Center for Policy Research : <http://scpr-syria.org/>

The Council on Foreign Relations. <http://www.cfr.org/experts/world/thomas-e-donilon/b11389/bio>

The Office of the Historian. Biographies of the secretaries of state: Hillary Rodham Clinton (1947-).

<https://history.state.gov/departmenthistory/people/clinton-hillary-rodham>

The National Endowment for Democracy (NED). „Remarks by President George W. Bush at the 20th Anniversary of the National Endowment For Democracy.“ Dostupné na: <http://www.ned.org/remarks-by-president-george-w-bush-at-the-20th-anniversary/> (5.11.2016).

The New York Times. 2009. „Text: Obama’s Speech in Cairo.“ 4.6.2009. Dostupné na:

<http://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html> (25.11.2016).

The New York Times. 2010. „Obama’s remarks at The United Nations.“ 23.9.2010. Dostupné na:

<http://www.nytimes.com/2010/09/24/us/politics/24obama-text.html> (2.2.2017).

The White House. *Barack Obama*.

<https://www.whitehouse.gov/1600/presidents/barackobama> (25.11.2016).

The White House. *George w. Bush*.

<https://www.whitehouse.gov/1600/presidents/georgewbush> (25.11.2016).

The White House. „Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09.“

<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>

The White House. 2002. *The National Security Strategy of the United States of America September 2002*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <http://nssarchive.us/NSSR/2002.pdf> (30.11.2016).

The White House. 2006. *The National Security Strategy of the United States of America March 2006*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <http://nssarchive.us/NSSR/2006.pdf>

The White House. 2010. *National Security Strategy May 2010*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> (30.11.2016).

The White House. 2011. *National Strategy for Counterterrorism 2011*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/counterterrorism_strategy.pdf

The White House. 2011. „Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly.“ 21.9.2011. Dostupné na: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/21/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly>

The White House. 2013. *Fact Sheet: U.S. Policy Standards and Procedures for the Use of Force in Counterterrorism Operations Outside the United States and Area of Active Hostilities*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/05/23/fact-sheet-us-policy-standards-and-procedures-use-force-counterterrorism> (2.3.2017).

The White House. 2013. *Remarks by the President in Address to the Nation on Syria*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/10/remarks-president-address-nation-syria> (2.3.2017).

The White House. 2014. „We Will Degrade and Ultimately Destroy ISIL“. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <https://www.whitehouse.gov/blog/2014/09/10/president-obama-we-will-degrade-and-ultimately-destroy-isil>

The White House. 2015. *National Security Strategy February 2015*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf> (30.11.2016).

The White House. 2015. *Fact Sheet: The 2015 National Security Strategy*. Washington, DC: The White House. Dostupné na: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/02/06/fact-sheet-2015-national-security-strategy> (3.3.2017).

U. S. Department of Defense. 2008. *National Defense Strategy June 2008*. Washington, DC: U. S. Department of Defense. Dostupné na: <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2008NationalDefenseStrategy.pdf> (2.2.2017).

U.S. Department of State. The Quadrennial Diplomacy and Development Review. <https://www.state.gov/documents/organization/153109.pdf>

U.S. Department of State. Office of The Special Coordinator For Middle East Transitions (MET). <https://www.state.gov/>

Zehorai, Itai. 2014. „The World's 10 Richest Terrorist Organizations." *Forbes International*. 12.12.2014. Dostupné na: <http://www.forbes.com/sites/forbesinternational/2014/12/12/the-worlds-10-richestterroristorganizations/> (2.2.2017).

Zikmund, Martin T. „Postavit se na odpor zabijákům.“ *Katolický týdeník*. 21.10.2014. Dostupné na: <http://www.katyd.cz/rozhovory/postavit-se-na-odpor-zabijakum.html>

Literatura

Alessandri, Emiliano, Hassan, Oz a Reinert, Ted. 2015. *U.S. Democracy Promotion from Bush to Obama*. Working paper 1, The German Marshall Fund of the United States; the University of Warwick, UK. Dostupné na: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/irs/euspring/publications/us_dem_promotion_april15.pdf (16.10.2016).

Akhtar, Shayerah Ilias, Bolle, Mary Jane a Nelson, Rebecca M. 2013. *U.S. Trade and Investment in the Middle East and North Africa: Overview and Issues for Congress*. Congressional Research Service. Dostupné na: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42153.pdf> (20.10.2016).

Barša, Pavel. 2003. *Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Blackwill, Robert D. a Slocombe, Walter B. 2011. *Israel: A Strategic Asset for The United States*. Washington DC: The Washington Institute. Dostupné na: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/israel-a-strategic-asset-for-the-united-states> (2.3.2017).

Berger, Thomas U. 1996. „Norms, Identity, and National Security in Germany and Japan,“ In: *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. Ed. Peter J Katzenstein. New York: Columbia University Press, 317-356.

Bockenfeld, Cole, McInerney, Stephen. 2013. *The Federal Budget for Appropriations for Fiscal Year 2014*. Project on Middle East Democracy. Dostupné na: <http://pomed.org/wp-content/uploads/2013/09/FY2014-Budget-Report.pdf> (1.12.2016).

Bolton, Kent M. 2005. *U.S. Foreign Policy and International Politics: George W. Bush, 9/11, and the Global-Terrorist Hydra*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Bush, George W. 2011. *Okamžiky rozhodnutí*. Praha: Fortuna Libri (ČR).

Bush, George W. 2010. *Decision Points*. London: Virgin.

Carothers, Thomas. 2005. *A Better Way to Support Middle East Reform*. Carnegie Endowment. Dostupné na:

<http://carnegieendowment.org/files/PB33.carothers.FINAL.web.pdf> (30.11.2016).

Cordesman, Anthony H. 2010. *The Quadrennial Diplomacy and Developmental Review (QDDR): Concepts Are Not Enough*. Washington, D.C.: Center for Strategic and International Studies.

Cragin, Kim a Chalk Peter. 2003. *Terrorism & development using social and economic development to inhibit a resurgence of terrorism*. RAND Corporation, Dostupné na:

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2005/MR1630.pdf (16.10.2016).

Cronin, Audrey Kurth. 2015. „ISIS is not a terrorist group: Why Counterterrorism Won't Stop the Latest Jihadist Threat.“ *Foreign affairs* 94, č. 2. Dostupné na: <http://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group> (10.10.2016).

Čejka, Marek. 2013. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Barrister & Principal.

Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia.

DeBartollo, David M. 2008. *Perceptions of U.S. Democracy Promotion. Part Two: American View*. Project on Middle East Democracy. Dostupné na: <http://pomed.org/wp-content/uploads/2008/05/POMED-Perceptions-Pt-2-Debartolo-May-2008.pdf> (20.11.2016).

Dalacoura, Katerina. 2005. „US democracy promotion in the Arab Middle East since 11 September 2001: a critique.“ *International Affairs* 81, č. 5, 963-979.

Dean, John W. 2004. *Worse than Watergate: the Secret Presidency of George W. Bush*. New York: Little, Brown and Company .

Djerejian, Edward P. 2003. *Changing Minds, Winning Peace: a new strategic direction for u.s. public diplomacy in the arab & muslim World*. The Advisory Group on Public Diplomacy for the Arab and Muslim World. Dostupné na: <https://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf> (20.12.2016).

Dobbins, James. 2011. „The Costs of Overreaction.“ In: *The Long Shadow of 9/11: America's Response to Terrorism*. Eds. Brian M Jenkins, John P. Godges. Santa Monica: RAND Corporation, kapitola 1, 15 – 22.

Duffield, John S. 1998. *World Power Forsaken: Political Culture, International Institutions, and German Security Policy After Unification*. Stanford: Stanford University Press.

Dutton, William, Khatib, Lina a Thewall, Michael. 2012. „Public Diplomacy 2.0: A Case Study of the US Digital Outreach Team.“ *The Middle East Journal* 66, č. 3, 453-472. Dostupné na: https://cddrl.fsi.stanford.edu/sites/default/files/MEJ_article.pdf (10.11.2016).

Eichler, Jan. 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století*. Praha: Ministerstvo obrany České Republiky – AVIS.

Eichler, Jan. 2012. *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR*. Praha: Karolinum.

Eichler, Jan. 2013. „Globální terorismus jako vážná hrozba pro civilní obyvatelstvo.“ *The science for population protection* 14,

Eichler, Jan a Stejskalová, Kristýna. 2017. „Od bombardování k cílenému zabíjení: Proměny boje USA proti globálnímu terorismu.“ *Vojenské rozhledy* 26, č. 1, 75-88. Dostupné na: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-a-obranna-politika/od-bombardovani?highlight=WyJib21iYXJkb3ZcdTAwZTFuXHUwMGVklI0=> (20.5.2017).

Fehl, Caroline a Thimm, Johannes. 2008. *American Unilateralism Reconsidered – A research Program on US Participation in Multilateral Treaties*. Conference papers, International Studies Association (ISA). Dostupné na: http://www.efsp.eu/docs/Fehl_Thimm-American_Unilateralism_Reconsidered.pdf (20.5.2017)

Gariup, Monica. 2009. *European Security Culture: Language, Theory, Policy*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Glenn, John. 2009. „Realism versus Strategic Culture: Competition and Collaboration?“ *International Studies Review* 11, č. 3. 523-551.

Gómez, Juan M. del C. 2010. „A Financial Profile of the Terrorism of Al-Qaeda and its Affiliates.“ *Perspectives on Terrorism* 4, č. 4. Dostupné na: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/113/html> (25.2.2017).

Gray, Colin S. 1999. *Modern Strategy*. Oxford: Oxford University Press.

Hamzawy, Amr a Ottaway, Marina. 2004. *Political Reform in the Middle East: Can the United States and Europe work together?* Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace. Dostupné na: <http://carnegieendowment.org/files/MarinaOutlookFinalDec04.pdf> (5.12.2016)

Hassan, Oz. 2013. *Constructing America's Freedom Agenda for the Middle East: Democracy and domination*. Abingdon: Routledge.

Hoder, Lukáš a Suchý, Petr. 2011. „Bushova doktrína na Blízkém východě; zahraniční politika USA vůči Blízkému východu v období administrativy George W. Bushe.“ *Obrana a strategie* 11, č. 1, 69–85.

Hoffman, Bruce. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Hynek, Nik, Eichler, Jan, Majerník, Lubomír. 2012. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Indyk, Martin, Lieberthal, Kenneth, O'Hanlon, Michael E. 2012. „Scoring Obama's Foreign Policy“. *Foreign Affairs* 91, č. 3. Dostupné na: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2012-04-20/scoring-obamas-foreign-policy> (3.3.2017).

Jervis, Robert. 2005. *American Foreign Policy in a New Era*. New York: Routledge.

Johnston, Alastair I. 1999. „Strategic cultures revisited: reply to Colin Gray.“ *Review of International Studies* 25, č. 3.

Katzenstain, Peter J. 1996. *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. New York: Columbia University Press.

Keohane, Robert Owen. 1990. „Multilateralism: An Agenda for Research.“ *International Journal* 45, 731-764.

Klein, Bradley S. 1988. „Hegemony and Strategic Culture: American Power Projection and Alliance Defence Politics.“ *Review of International Studies* 14, č. 2.

Kozák, Kryštof. 2009. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky.

Kreps, Sarah E. 2008. „Multilateral Interventions: Theory and Practice.“ *Political Science Quarterly* 123, č. 4, 563-603.

Krepinevich, Andrew F. 2004. *Transforming the Legions. The Army and the Future of Land Warfare*. Washington, DC: Center for Strategic and Budgetary Assessments. Dostupné na:

<http://indianstrategicknowledgeonline.com/web/THE%20TRANSFORMING%20THE%20LEGIONS%20THE%20ARMY%20AND%20THE%20FUTURE%20OF%20LAND%20WARFARE.pdf>

Lepš, Jakub. 2009. „Zahraniční politika USA mezi prezidentem a kongresem.“ In: *Zahraniční politika USA na začátku 21. Století*. Eds. Kryštof Kozák, Jakub Lepš a Michal Thim. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 48–79.

Lock, Edward. 2010. „Refining Strategic Culture: Return of the Second Generation.“ *Review of International Studies* 36, č. 3, 689.

Mahoney, Daniel J. 2007. *Konzervatismus, demokracie a zahraniční politika*. Praha: Občanský institut.

Makariusová, Radana. 2013. *Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

Makovsky, David. 2011. *The Palestinian Bid for UN Membership: Rationale, Response, Repercussions*. Policy Notes 7. The Washington Institute. Dostupné na: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-palestinian-bid-for-un-membership-rationale-response-repercussions>

Malenovský, Jiří. 2004. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště právu českému*. Brno: Doplněk.

McInerney, Stephen. 2010. *The Federal Budget and Appropriations for Fiscal Year 2011: Democracy, Governance, and Human Rights in the Middle East*. Project on Middle East Democracy. Dostupné na: <http://pomed.org/wp-content/uploads/2010/04/FY2011-Budget-Report.pdf> (30.11.2016).

Meyer, Christopher. 2006. *The Quest for a European Strategic Culture*. New York, Palgrave Macmillan.

Neumann, Peter R., Carter, Joseph A. a Maher, Shiraz. 2014. *#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks* London: The International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR)
Dostupné na: <http://icsr.info/wp-content/uploads/2014/04/ICSR-Report-Greenbirds-Measuring-Importance-and-Influence-in-Syrian-Foreign-Fighter-Networks.pdf> (28.11.2016).

Patterson, Eric. 2012. „Obama and Sustainable Democracy Promotion.“ *International Studies Perspectives* 13, č. 1, 26-42.

Payandeh, Mehrdad. 2012. „The United Nations, Military Intervention, and Regime Change in Libya.“ *Virginia Journal of International Law* 52, č. 2.
Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1930993 (30.11.2016).

Philips, Kevin P. 2004. *American dynasty: aristocracy, fortune, and the politics of deceit in the house of Bush*. New York: Viking Press.

Renshon, Stanley A. a Suedfeld, Peter. 2007. *Understanding the Bush Doctrine: Psychology and Strategy in an Age of Terrorism*. New York ; Abingdon, Oxon : Routledge.

Rogers, Paul. 2008. „Global terrorism.“ In: *US Foreign Policy*. Eds. Michael Cox a Doug Stokes Michael. Oxford: Oxford University Press, 357-373.

Shapiro, Ian. 2009. *Politika zadržování: Staronová strategie proti světovému terorismu*. Praha: Karolinum.

Scholte, Jan A. 2000. *Globalization: A Critical Introduction*, Basingstoke: Macmillan Press.

Sjöstedt, Roxanna. 2007. „The Discursive Origins of a Doctrine: Norms, Identity, and Securitization under Harry S. Truman and George W. Bush.“ *Foreign Policy Analysis* 3, č. 3, 233 – 254.

Snyder, Jack L. 1977. *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations*. Santa Monica: The Rand Corporation.

Souleimanov, Emil. 2010. „Terorismus ve spleti asymetrických hrozeb současnosti.“ In: *Terorismus. Pokus o porozumění*. Ed. Emil Souleimanov. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 28.

Stewart, Dona J. „The Greater Middle East and Reform in the Bush Administration's Ideological Imagination.“ *Geographical Review* 95, č. 3, 400-424.

Strmiska, Maxmilián. 2001. „Macro-Terrorism, "Holy War", and Religious Violence: Current Challenges to Conceptualisation and Typology of Terrorism.“ *Středoevropské politické studie*. Brno: MPÚ MU 3, č. 4, 1-12.

Tardelli, Luca. 2011. *Obama's Interventions: Afghanistan, Iraq, Libya*. London: The London school of Economic and Political science (LSE IDEAS). Dostupné na: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR009/tardelli.pdf> (10.3.2017).

Todenhöfer, Jürgen. 2015. *Inside IS – 10 dnů v „Islámském státě“*. Praha: Ikar.

Waisová, Šárka. *Bezpečnost: Vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Wallin, Matthew. 2012. *The New Public Diplomacy Imperative: America's Vital Need to Communicate Strategically*. American Security Project (ASP). Dostupné na: <http://www.americansecurityproject.org/ASP%20Reports/Ref%200071%20-%20The%20New%20Public%20Diplomacy%20Imperative.pdf> (3.3.2017).

Weber, Cynthia. 1995. *Simulating Sovereignty: Intervention, the State and Symbolic Exchange*. Cambridge: Cambridge University Press.

Weiss, Michael a Hassan Hassan. 2015. *Islámský stát: Uvnitř armády teroru*. Brno: CPres.

Wittes, Tamara Cofman, Masloski, Andrew. 2009. *Democracy Promotion Under Obama: lessons from the Middle East Partnership Initiative*. The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution. Dostupné na: https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/06/05_democracy_promotion_wittes.pdf (20.12.2016)

Woodward, Bob. 2003. *Bush at War*. New York: Pocket Books